

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

LIIKESODANKÄYNNIN TEORIA SUOMALAISESSA TAKTIIKASSA

Pro gradu –tutkielma

Yliluutnantti
Sampo Vainio

Maisterikurssi 3
Maasotalinja

Huhtikuu 2014

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi	Linja
Sotatieteiden maisterikurssi 3	Maasotalinja
Tekijä	
Yliluutnantti Sampo Vainio	
Tutkielman nimi	
Liikesodankäynnin teoria suomalaisessa taktiikassa	
Oppiaine johon työ liittyy	Säilytyspaikka
Operaatiotaito ja taktiikka	Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika	
Huhtikuu 2014	Tekstisivuja 62 Liitesivuja 2
TIIVISTELMÄ	
<p>Tutkimustyön tarkoituksena on selvittää liikesodankäynnin teorian keskeiset periaatteet ja miten ne ilmenevät suomalaisessa pataljoona ja taisteluosasto tason taktiikassa. Tutkimuksen tarkoituksena on saada vastaus pääkysymykseen: miten liikesodankäynnin teoria näkyy suomalaisessa taktiikassa?</p>	
<p>Tutkimustyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto liikesodankäynnin teorian keskeisistä periaatteista muodostettiin vertailemalla länsimaisten sotateoreetikkojen tulkintoja liikesodankäynnin teoriasta. Niiden ilmentymistä tutkittiin analysoimalla tutkimuksen teko hetkellä voimassa olevia kyseisen tason ohjesääntöjä ja oppaita pataljoona ja taisteluosasto tason ohjeistuksessa. Havainnoinnin kautta kartoitettiin, miten liikesodankäynnin teorian periaatteet ilmenevät sotaharjoituksissa. Harjoitustoiminnassa esiintyviä periaatteita kartoitettiin syvemmin suorittamalla asiantuntijahaastatteluja teemahaastatteluina. Työn merkittävin tutkimusmenetelmä on sisällönanalyysi.</p>	
<p>Tutkimuksen tuloksina liikesodankäynnin teorian keskeisiksi periaatteiksi muodostuivat neljä teemaa: vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin, vastustajan vahvuuksien välttäminen, johtamisen joustavuus ja painopiste. Pataljoona ja taisteluosasto tason oppaissa ja ohjesäännöissä periaatteiden mukaisia toimintatapamalleja löytyy. Ohjesäännöissä ja oppaissa periaatteet näkyvät yksittäisinä toimintoina, mutta eivät muodosta varsinaisesti liikesodankäynnin teorian mukaista kokonaisuutta. Käytännön harjoitustoiminnassa pyritään joukoilla toteuttamaan ohjesääntöjen ja oppaiden mukaisia toimintoja. Pataljoona ja taisteluosasto tason toimintojen harjoittelussa suurimmiksi haasteiksi muodostuvat joukkojen vähäinen määrä harjoituksissa.</p>	
<p>Liikesodankäynnin teoria näkyy suomalaisessa taktiikassa keskeisesti vastustajan vahvuuksien välttämässä. Vastustajan vahvuuksien välttäminen ja siihen liittyvät toiminnat nousivat tutkituista teemoista useimmiten esiintyväksi periaatteeksi ohjesäännöissä sekä käytännön harjoitustoiminnassa.</p>	
AVAINSANAT: Liikesodankäynti, Pataljoona, Taisteluosasto, Taktiikka, Taktiset periaatteet.	

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
1.1	Aikaisemmat tutkimukset.....	2
1.2	Tutkimusaiheen valinta	3
1.3	Tutkimuksen rajaus ja näkökulma.....	3
1.4	Tutkimustehtävä, tutkimuskysymykset ja tutkimuksen viitekehys	4
1.5	Tutkimusraportin rakenne	5
1.6	Tutkimus menetelmät	6
1.7	Lähdeaineiston esittely	7
1.8	Tiedon kerääminen	8
1.9	Lähdeaineiston analysointi	9
2	LIIKESODANKÄYNNIN TEORIA	11
2.1	Kulutussodankäynnin ominaispiirteet	11
2.2	Liikesodankäynnin ominaispiirteet	12
2.3	Liikesodankäynnin teoreetikkojen tulkinnat	13
2.4	Liikesodankäynnin teorian periaatteet.....	17
2.4.1	Johtamisen joustavuuteen liittyvät periaatteet	18
2.4.2	Vastustajan vahvuuksien välttämiseen liittyvät periaatteet.....	20
2.4.3	Vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin liittyvät periaatteet	21
2.4.4	Painopisteeseen liittyvät periaatteet	22
2.4.5	Muut periaatteet	23
2.5	Johtopäätökset	24
3	LIIKESODANKÄYNNIN TEORIAN PERIAATTEET OHJESÄÄNNÖISSÄ JA OPPAISSA	27
3.1	Johtamisen joustavuus	27
3.2	Vastustajan vahvuuksien välttäminen	31
3.3	Vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin.....	36
3.4	Painopiste	39
3.5	Muutos ohjesäännöissä.....	42
3.6	Johtopäätökset	42

4	LIIKESODANKÄYNNIN TEORIAN PERIAATTEET KÄYTÄNNÖN HARJOITUSTOIMINNASSA	45
4.1	Johtamisen joustavuus	46
4.2	Vastustajan vahvuuksien välttäminen	49
4.3	Vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin.....	51
4.4	Painopiste	54
4.5	Johtopäätökset	55
5	YHDISTELMÄ.....	57
5.1	Yhdistetyt johtopäätökset.....	57
5.2	Luotettavuus- ja virhetarkastelu	61
5.3	Jatkotutkimus.....	62
	LÄHTEET.....	63
	LIITTEET	66

LIIKESODANKÄYNNIN TEORIA SUOMALAISESSA TAKTIKASSA

1 JOHDANTO

Historian aikana käydyistä sodista on aina pyritty löytämään säännönmukaisuuksia ja lainalaisuuksia, joiden perusteella voidaan luoda sotataidon teoria. Sotateoriat ovat teorioita, joita ei pysty todentamaan millään tieteellisellä menetelmällä. Rekkedalin mukaan sotateoreettinen pohdiskelu pyrkii aina vastamaan kolmeen peruskysymykseen, jotka ovat:

- Mitä sota on?
- Miten sota voidaan voittaa?
- Miten parhaiten voidaan varautua sotaan?¹

Sodankäynnin teoriat toimivat pohjana eri valtioiden valitsemiin doktriineihin, jotka ohjaavat sotataidon tarkastelua ja kehittämistä. Liikesodankäynnin teorialla on ollut suuri vaikutus länsimaiseen sotataidon kehitykseen ja doktriineihin. Maailmansotien kaltaisille koko yhteiskunnan voimavarat vaativille ja vuosia kestäville konflikteille haluttiin toinen vaihtoehto. Liikesodankäynnistä on muodostunut tapa, jolla pyritään nopeaan ratkaisuun konfliktin päättämiseksi. Nopea päätös konfliktille säästää niin yhteiskunnan kuin sotavoimienkin resursseja. Monet länsimaiset armeijat ovatkin omaksuneet liikesodankäynnin osaksi omaa sotilasdoktriiniaan suurvaltoja myöden. Vanhin kirjattu teoria sodankäynnistä lienee Sun Tzun teos, *Sotataito*.²

¹ Rekkedal, Nils Marius, *NYKYAIKAINEN SOTATAITO – Sotilaallinen voima muutoksessa, alkuperäisteos Försvarshögskolan, Tukholma 2004, suomalainen versio Maanpuolustuskorkeakoulu, Edita Prima OY, Helsinki 2006. s.14–15.*

² Sun Tzu oli 500-luvulla ennen ajan laskun alkua elänyt kiinalainen kenraali ja filosofi.

Tutkimustyön aiheena on liikesodankäynnin teoria ja sen periaatteiden ilmeneminen suomalaisessa taktiikassa. Aihealue on varsin laaja, mutta tutkimustyö on rajattu tarkastelemaan tiettyä aluetta ajallisesti ja paikallisesti. Tällä tutkimustyöllä on tarkoitus tarkastella, onko suomalaisessa sotilasdoktriinissa liikesodankäynnin teorian vaikutteita.

Liikesodankäyntiä on tutkittu Maanpuolustuskorkeakoulussa runsaasti, mutta tehdyt tutkimustyöt liittyvät usein liikesodankäyntiin ulkomaiden asevoimissa. Suomalaista liikesodankäynti taktiikkaa käsittelevät tutkimukset suuntaavat sen sijaan historiaan. Nykyisestä käytössä olevasta taktiikasta liikesodankäyntiä on tutkittu merivoimien osalta kun taas maavoimien osalta tämän kaltainen tutkimustyö puuttuu.

1.1 Aikaisemmat tutkimukset

Tämän tutkimustyön kannalta merkittävimmät aikaisemmat tutkimukset aihealueesta ovat:

Kapteeniluutnantti Joutsia on tutkinut vuonna 2011 esiuupseerikurssi 63:n opinnäytetyössään liikesodankäynnin teorian ilmentymiä merisodan ohjesäännöstössä. Joutsia tarkastelee työssään ovatko merisodan ohjesäännöt liikesotaa vai kulutusotaa. Joutsia tarkastelee työssään sekä taktista että operatiivista tasoa. Joutsia päätyy työssään tulokseen, että merisodan ohjesäännöt täyttävät osittain liikesodankäynnin teorian periaatteet.

Sotilasprofessori Kesseli käsittelee väitöskirjassaan vuonna 2001 Israelin asevoimien operaatiotaitoa ja sen kehitystä. Kesseli kuvailee työssään liikesodankäynnin teorian kehitystä ja periaatteita, nostaen esiin R.R Leonhardin tulkinnan liikesodankäynnin teoriasta.

Kapteeniluutnantti Sakari Soini on tutkinut vuonna 2011 esiuupseerikurssin opinnäytetyössään liikesodankäynnin periaatteiden kuvautumista merisodankäynnin kuuluisan teoreetikon, Julian S Corbettin kirjoituksissa. Soini määrittelee työssään liikesodankäynnin teorian periaatteet Robert Leonhardin tulkinnan mukaan.

Aihealueeseen liittyviä ja sitä sivuavia tutkimuksia sekä julkaisuja, joista on ollut hyötyä tutkimustyössä, ovat muun muassa:

- Juha Mälkin yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö liikesodankäynnin vaikutuksista Britannian asevoimissa 1900-luvulla.³

³ Mälkki, Juha, *The Quest for Manoeuvre*, diplomityö, yleisesikuntaupseerikurssi 49, Maanpuolustuskorkeakoulu, kesäkuu 2002.

- Sakari Soinin liikesodankäynnin teoriaa merisodan teoriassa käsittelevä esiupseerikurssin tutkielma.⁴
- Mika Huttusen taktiikkaa käsitteenä ja teoriana käsittelevä väitöskirja.⁵

1.2 Tutkimusaiheen valinta

Aihealueen valinta perustuu Maanpuolustuskorkeakoulun taktiikanlaitoksen tarpeeseen tutkia sodankäynnin teorioita. Liikesodankäynnin teorian tutkimuksen vähäisyys maavoimissa vaikutti myös merkittävästi aihealueen valintaan. Tutkijalla itsellään oli ennakkokäsitys aihealueesta tutkimuskohdetta valittaessa, joka vaikutti lisäksi tutkijan mielenkiintoon aihealuetta kohtaan. Tutkijan ennakkokäsitys aihealueesta on muuttunut olennaisesti tutkimustyön edetessä, joka omalta osaltaan puoltaa tutkimustyön tarpeellisuutta.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä on liikesodankäynnin teoria, mitkä ovat sen keskeiset periaatteet ja miten periaatteet näkyvät suomalaisessa taktiikassa. Tarkoituksena on kuvailla liikesodankäynnin teorian periaatteiden ilmentymistä suomalaisissa ohjesäännöissä ja käytännön taktiikassa. Tarkoituksena ei ole osoittaa, onko jokin ohjesääntö tai opas liikesodankäyntiä vai ei.

1.3 Tutkimuksen rajaus ja näkökulma

Tutkimustyö rajataan toimintaympäristön osalta käsittelemään Suomen sotilaallista maanpuolustusta. Tutkimustyössä ei oteta kantaa kansainvälisessä kriisinhallinnassa tai viranomaisten yhteistoiminnassa käytettävään taktiikkaan tai ohjeistukseen.

Tutkimustyössä käsitellään puolustushaarojen osalta vain maavoimia. Kaikkien kolmen puolustushaaran käsitteleminen tässä tutkimustyössä ei olisi vastannut Pro Gradu-töistä annettuja vaatimuksia⁶.

⁴ Soini, Sakari, *Liikesodankäynti Julian S. Corbettin kirjoituksissa*, esiupseerikurssi 63, Maanpuolustuskorkeakoulu, huhtikuu 2011.

⁵ Huttunen, Mika, *Monimutkainen taktiikka*, Maanpuolustuskorkeakoulu, taktiikanlaitos, julkaisusarja 1, 2010.

⁶ Ohje MPKK:n opinnäytetöistä.

Tutkimustyö rajataan organisaatiotasolla käsittelemään pataljoona- ja taisteluosastotasoa. Tutkimustyössä ei ole tarkoitus tarkastella mitään tiettyä organisaatiota. Tällä rajauksella on tarkoitus pitää tarkasteltu taktisen tason ohjeistuksessa ja taktiikassa.

Ajallisesti tutkimustyö rajataan koskemaan tällä hetkellä voimassa olevaa taktisen tason ohjeistusta ja käytäntöä sekä tulevaa maavoimien uudistettua taistelutapaa. Tutkimustyössä käsitellään hieman myös vanhempaa ohjeistusta, jotta voidaan tarkastella kehittykö taktiikka ja taktiikan ohjeistus liikesodankäynnin teoriaa kohti vai ei.

1.4 Tutkimustehtävä, tutkimuskysymykset ja tutkimuksen viitekehys

Tutkimustehtävänä tutkimustyössä on selvittää, mitä on liikesodankäynnin teoria, mitkä ovat sen keskeiset periaatteet. Tutkimustehtävänä on selvittää, miten eri sotateoreetikot tulkitsevat liikesodankäynnin teoriaa ja mitkä taktiset periaatteet ovat liikesodankäynnin kannalta keskeisiä.

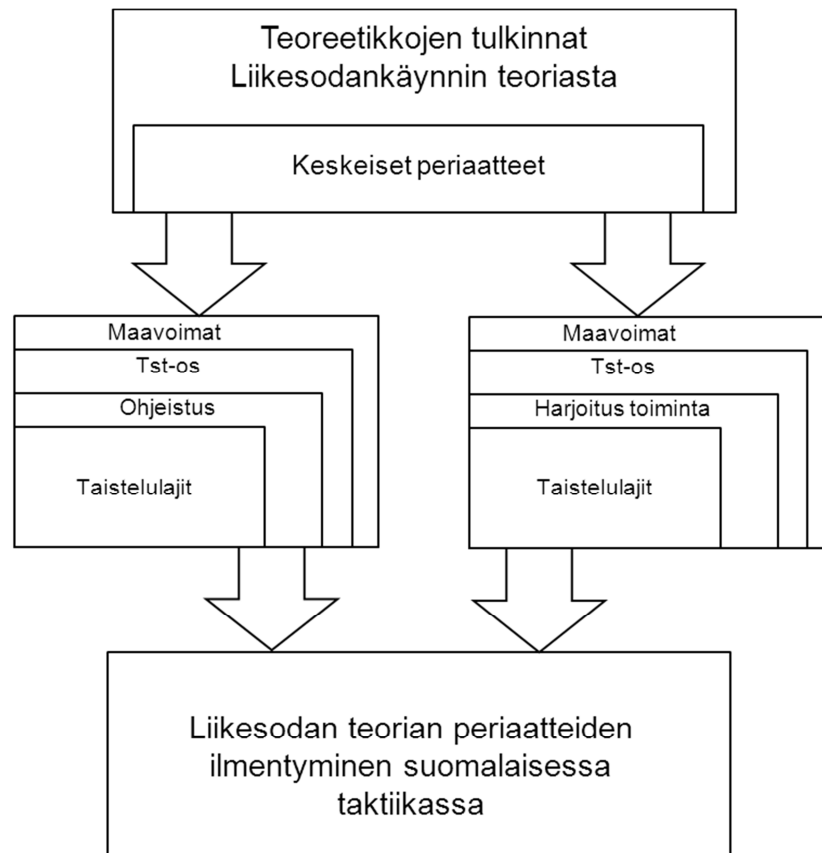
Tutkimustehtävän tärkeimpänä osana on selvittää, miten liikesodankäynnin teorian keskeiset periaatteet mahdollisesti näkyvät tai ilmentyvät suomalaisessa taktisentason taktiikassa.

Tarkoituksena lisäksi selvittää painottuuko liikesodankäynnin teoria jossakin tietyssä taistelulajissa kirjoitetuissa ohjesäännöissä ja käytännön harjoituksissa.

Tutkimustyön pääkysymys on, **miten liikesodankäynnin teoria näkyy suomalaisessa taktiikassa?** Tutkimustyön pääkysymyksen pyritään vastamaan alakysymyksillä, jotka ovat:

- Mitä on liikesodankäynnin teoria?
- Mitkä ovat liikesodankäynnin keskeiset periaatteet?
- Miten liikesodankäynnin teorian periaatteet näkyvät ohjesäännöissä?

- Miten liikesodankäynnin teorian periaatteet näkyvät käytännön taktiikassa?

Kuva 1. Tutkimuksen viitekehys

1.5 Tutkimusraportin rakenne

Tutkimustyön kahdessa ensimmäisessä luvussa lukija johdatellaan tutkimustyön aihealueeseen ja kuvataan millä tavoin tutkimustyö on toteutettu. Tutkimustyön pääluvuissa 3-5 on jokaisessa alalukuna johtopäätösluku, jossa kootaan yhteen pääluvun tulokset ja päätelmät.

Tutkimustyön luvussa 3 vastataan ensimmäiseen ja toiseen tutkimustyön alakysymykseen, jotka ovat: ”mitä on liikesodankäynnin teoria?” ja ”mitkä ovat liikesodankäynnin teorian keskeiset periaatteet?”. Luvussa käsitellään liikesodankäynnin teoriaa vertaillen sitä kulutusteoriaan. Lisäksi luvussa kuvataan tunnettujen sotateoreetikoiden tulkintoja liikesodankäynnin teoriasta ja kootaan heidän tulkinnoistaan liikesodankäynnin teorian keskeiset periaatteet.

Luvussa 4 vastataan tutkimustyön kolmanteen alakysymykseen, joka on: ”miten liikesodankäynnin teorian periaatteet näkyvät ohjesäännöissä?”. Luvussa tarkastellaan luvun 3 perusteella määritettyjen periaatteiden ilmentymistä suomalaisissa ohjesäännöissä ja oppaissa.

Luvussa 5 vastataan tutkimustyön neljänteen alakysymykseen, joka on: ”miten liikesodankäynnin teorian periaatteet näkyvät käytännön taktiikassa?”. Luvussa tarkastellaan luvun 3 perusteella määriteltyjen periaatteiden esiintymistä käytännön taktiikassa tarkastelemalla harjoituskertomuksia sekä raportteja.

Tutkimustyön kuudes luku on yhdistelmä luku, jossa yhdistetään tutkimustyön johtopäätökset ja vastataan tutkimuksen pääkysymykseen, joka on: ”miten liikesodankäynnin teoria näkyy suomalaisessa taktiikassa?”.

1.6 Tutkimus menetelmät

Laadullisen tutkimustyön luotettavuutta ei voida täysin tarkistaa toistamalla tutkimustyötä toisella tutkijalla. Laadullisessa tutkimustyössä tutkija itse on työnsä mittari, johtuen tutkijan omasta perehtyneisyydestä käytettäviin tutkimusmenetelmiin. Tutkimuksen luotettavuutta ja luettavuutta voidaan parantaa kuvaamalla seikkaperäisesti tutkimusprosessin kulku.⁷ Tämän työn luotettavuutta pyrittiin parantamaan käyttämällä useita eri lähderyhmiä, kirjallista materiaalia, käytännön havainnoiteja ja asiantuntija haastatteluja.

Tässä tutkimustyössä kirjallinen lähdeaineisto muodostaa pääosan käytössä olevasta lähdeaineistosta. Kirjallisesta aineistosta muodostetaan tämän työn teoriaosuus ja periaatteiden ilmeneminen ohjesäännöissä sekä oppaissa. Empiirisessä osuudessa liikesodankäynnin teorian periaatteita tarkastellaan käytännön toiminnassa. Empiirisen osuuden lähdeaineisto muodostuu harjoituksissa suoritetuista havainnoineista ja haastatteluista. Tämän johdosta laadullinen tutkimus on luonnollinen valinta tutkimustyön päätutkimusmenetelmäksi.⁸ Laadullisella tutkimuksella pyritään kuvaamaan jotain toimintaa, ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta tutkittavasta ilmiöstä.⁹ Tässä tutkimustyössä ilmiönä ymmärretään liikesodankäynnin teorian periaatteet.

⁷ Syrjälä, Leena, Ahonen, Sirkka, Syrjäläinen, Eija, Saari, Seppo, *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*, Kirjayhtymä Oy, Helsinki, 1994, Kirjapaino Oy West Point, Rauma, 1996, s. 130-131.

⁸ Aaltola, Juhani, Valli, Raine (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*, PS-kustannus Oy, Jyväskylä, painettu WS Bookwell Oy, Juva, 2007s. 36.

⁹ Huttunen, Mika, Metteri, Jussi, (toim): *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta*

Tässä tutkimustyössä vastaukset asetettuihin pääkysymyksiin ja alakysymyksiin on saatu pääosin laadullisilla tutkimusmenetelmillä. Tämä tutkimustyö ei kuitenkaan ole täysin puhdas laadullinen tutkimustyö, sillä laadullisilla menetelmillä saatuja tuloksia on tässä tutkimustyössä tuettu määrällisillä menetelmillä. Esimerkkinä liikesodankäynnin teoria periaatteiden ilmenemistä kirjoitetuissa ohjesäännöissä ja oppaissa on käytetty sisällönanalyysiä tukemaan taulukointia.

Tutkimustyön yhtenä tärkeimpänä tutkimusmenetelmänä on sisällönanalyysi. Periaatteessa kaikki laadullisen tutkimuksen menetelmät perustuvat sisällönanalyysiin, jos tarkoituksena on analysoida kirjoitettua, nähtyä tai kuultua sisältöä. Tässä tutkimustyössä pääosa lähdemateriaalista on kirjoitettua materiaalia. Sisällön analyysiä on etsiä aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti toistuvia ilmaisuja, tai jotain mikä on oleellista tutkimukselle.¹⁰ Sisällönanalyysillä on tarkoitus selkeyttää ja tiivistää kerättyä aineistoa, kuitenkin kadottamatta aineiston sisältämää oleellista tietoa. Lähdeaineistosta on pyritty löytämään selkeä kokonaisuus, josta ilmenee liikesodankäynnin teorian keskeiset periaatteet. Tässä tutkimustyössä sisällönanalyysi on ollut aineistolähtöinen. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet, mallit ja teoriat valitaan vasta aineiston hankinnan jälkeen aineiston analyysin tuloksena.

1.7 Lähdeaineiston esittely

Tutkimustyön tärkeimmät lähdeaineistot ovat sotateoreetikkojen teokset liikesodankäynnistä, suomalaiset pataljoonataso-ohjesäännöt ja havainnoinnit harjoituksista sekä asiantuntijahaastattelusta.

Tutkimustyön teoriasisällön kannalta oleellisia primäärilähteitä ovat olleet modernin liikesodankäynnin teoreetikkojen julkaisut. Näitä ovat olleet esimerkiksi:

- *Manoeuvre Warfare Handbook (Lind)*.¹¹
- *Race to Swift (Simpkin)*.¹²

tutkimuksesta, Edita Prima Oy, Helsinki, 2008, s. 34.

¹⁰ Syrjälä (ja muut 1994) s.90 ja Eskola, Jari, Suoranta, Juha, *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*, Vastapaino, Gummerrus kirjapaino Oy Jyväskylä, 2008. s.90

¹¹ Lind, William S, *MANEUVER WARFARE HANDBOOK*, Westview Special Studies in Military Affairs. Westview Press, USA 1985.

¹² Simpkin, Richard E.: *“RACE TO THE SWIFT: THOUGHTS ON TWENTY-FIRST CENTURY WARFARE”* B.T. Batsford, October 1985,

- *The Art of Maneuver (Leonhard)*.¹³
- *Air Power and Maneuver Warfare (Van Creveld)*.¹⁴

Näissä teoksissa kukin liikesodankäynnin teoreetikko antaa oman tulkintansa liikesodankäynnin teoriasta ja nostaa esille teorian keskeisimmät periaatteet. Teokset eivät ole ohjesääntöjen kaltaisia ja niistä ei löydy suoria toimintaohjeita esimerkiksi joukkojen käytöstä.

Tutkimustyössä käytetty lähdeaineisto on pääosin julkista. Tutkimustyössä on käytetty lisäksi joitakin Maanpuolustuskorkeakoulussa laadittuja, turvaluokitukseltaan käyttö rajoitettu luokiteltuja tutkimustöitä. Tutkimustyössä on käytetty myös saman luokituksen omaavia oppaita ja ohjesääntöjä. Vaikka tutkimustyössä onkin käytetty lähteinä turvaluokiteltuja töitä, on tutkimustyö itsessään sisällöltään julkinen.

Tässä tutkimustyössä päälähteet liikesodankäynnin teorian periaatteiden ilmenemiseen suomalaisessa taktiikassa ovat olleet pataljoona- ja taisteluosasto tason kirjoitushetkellä voimassa olevat oppaat sekä ohjesäännöt. Näitä lähteitä ovat olleet esimerkiksi:

- *Jalkaväen taisteluohjesääntö*.
- *Mekanisoidun taisteluosaston käsikirja*.
- *Jääkäripataljoonan (PSAJON) taktinen ohje*.
- *Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohje (JPTSTOS-O –ALJO)*

Nämä lähteet muodostavat tällä hetkellä voimassa olevat pataljoona tason joukkojen käytön ohjeistukset.

Käytännön taktiikassa tapahtuvia liikesodankäynnin teorian periaatteiden ilmenemistä tutkittiin suorittamalla havainnointia kahdessa sotaharjoituksessa. Sotaharjoituksissa oli molemmissa taisteluosasto havainnoinnin kohteena. Havainnoiteja tuettiin lisäksi suorittamalla asiantuntija haastatteluita, joissa haastateltiin harjoituksissa taisteluosaston tai pataljoonan komentajina toimineita kokeneita upseereja.

1.8 Tiedon kerääminen

¹³ Leonhard, Robert: ”*THE ART OF MANEUVER, MANEUVER-WARFARE THEORY AND AIRLAND BATTLE*”. Ballantine Books New York, USA 1991. Paperback 2010.

¹⁴ Van Creveld, Martin “*AIR POWER AND MANEUVER WARFARE*” University Press of Pacific, 2002 USA.

Tiedon kerääminen tutkimustyöhön aloitettiin kartoittamalla aihealueen aikaisempia tutkimustöitä ja kirjallisuutta. Hakujen perusteella löydettyjä lähteitä tarkasteltiin alkuvaiheessa sisällysluettelojen ja otsikoinnin perusteella. Lisäksi tarkasteltiin tutkimustöiden lähdeluetteloja, tarkoituksena löytää tiedon alkuperäislähteitä ja uusia lähteitä. Tutkimustyön alkuvaiheessa suoritettujen lähdeaineiston kartoituksen aikana tutkija perehtyi tarkemmin aihealueeseen, mikä osoittautui tutkimustyön edetessä erittäin oleelliseksi.

Varsinainen lähdeaineiston kerääminen toteutettiin luomalla sähköinen työkansio, johon luotiin alakansiot tutkimustyön sisällysluettelon otsikoinnin mukaisesti. Kansiorakenne, joka noudattelee myös tutkimustyön kysymyksen asettelua, helpotti merkittävästi lähdeaineiston keräämistä. Kansioihin kirjattua tietoa ohjasivat vahvasti tutkimustyön näkökulma ja rajaukset. Kirjallisesta lähdemateriaalista, sähköisestä sekä painetusta, kirjattiin sisällysluetteloiden ja otsikoinnin perusteella oleellisiksi katsotut tekstit kansioihin jatkotarkastelua varten. Kerättyyn aineistoon merkittiin jo kirjaamisvaiheessa lähdeviittaukset Maanpuolustuskorkeakoulun ja taktiikan laitoksen vaatimusten mukaisesti¹⁵. Tällä toimenpiteellä oli tarkoitus vähentää turhaa työtä tutkimustyön raportointi vaiheessa.

Tutkimustyöhön kerättiin tietoa kirjallisten lähteiden lisäksi kyselyllä. Tutkija suoritti puolistrukturoidun kyselyn sotatieteidenmaisterikurssi 3 sotataidon opiskelijoille. Kyselyssä opiskelijat analysoivat tiettyjen taktisten periaatteiden ilmenemistä heille jaetussa aineistossa. Kyselylomake on esitetty liitteessä 1.

Tutkimustyöhön kerättiin lisäksi tietoa suorittamalla osallistuvaa havainnointia kahdessa sotaharjoituksessa ja suorittamalla asiantuntijahaastatteluita. Haastattelurunko, joka toimi myös havainnointien runkona, on esitetty liitteessä 2.

1.9 Lähdeaineiston analysointi

Lähteistä kaikkein luotattavimpina voidaan pitää sotateoreetikkojen julkaistuja teoksia. Nämä teokset ovat akateemisesti hyväksytyjä ja tunnustettuja. Teoreetikkojen tulkintoja liikesodankäynnin teoriasta vertaillen ja yhdisteltäessä tulee varoa irrottamasta yksittäisiä asioita irti kontekstista. Tämä voi tulla esille esimerkiksi liikesodankäynnin teorian keskeisiä

¹⁵ Puolustusvoimien asiahallintajärjestelmä (PVAH), *Ohje maanpuolustuskorkeakoulussa laadittavista opinnäytetöistä*, Helsinki 31.3.2008, asiakirja nro. AE6303 ja *Taktiikan laitoksen ohje opinnäytetöistä*, Helsinki 4.5.2009, PVAH –järjestelmä, asiakirja nro. AF9764.

periaatteita määritettäessä. Teoreetikkojen tulkinnoissa voi olla paljonkin yhtäläisyyksiä periaatteissa, mutta niiden merkitys on sidoksissa oman tulkintaan teoriasta.

Ohjesäännöt ja oppaat muodostavat ongelmallisen lähderyhmän siinä mielessä, että niiden sisältämissä teksteissä on erittäin vähän tai ei ollenkaan viittauksia. Tämä hankaloittaa ohjesääntöjen ja oppaiden ajatuksien seuraamista niiden alkuperäislähteisiin. Lisäksi kaikissa ohjesäännöissä ja oppaissa ei mainita kaikkia kirjoitustyöhön osallistuneita. Toisaalta tässä tutkimustyössä ohjesäännöistä ja oppaista etsitään vain tiettyjä taktisten periaatteiden ilmentymiä. Teoriaa ei pyritä tässä tutkimustyössä muodostamaan ohjesäännöistä.

Ohjesäännöt kuitenkin ovat taktiikkaa ohjaavia teoksia, tämän vuoksi ne ovat tässä tutkimustyössä täysin käyttökelpoisia lähteitä. Ohjesäännöt nimensä mukaisesti ohjaavat, kuinka taktiikka tulisi käyttää ja opettaa.

Sotaharjoitukset muodostavat sen kokonaisuuden, joissa opetuksen kautta taktiikka ja taistelutekniikka siirretään teoriasta käytäntöön. Tutkimustyössä tutkitaan tämän hetkistä taktiikkaa. Sotaharjoitukset ovat ainoa kanava, mistä voidaan suorittaa minkäänlaisia havaintoja käytännössä toteutettavaan kansalliseen taktiikkaan. Sotaharjoituksissa tapahtuvaa toimintaa rajoittaa todellisuudessa muutkin tekijät kuin pelkästään oikea ja ohjesääntöjen mukainen taktiikka. Tutkimustyön edetessä kävi ilmi seikkoja, joissa ohjesäännön taktisesta tai tilanteen mukaisesta toimintavasta joudutaan poikkeamaan esimerkiksi palvelusturvallisuuden ja aikataulun takia.

2 LIIKESODANKÄYNNIN TEORIA

Liikesodankäynti nähdään usein nopeaan kokonaisratkaisuun pyrkivänä tapana käydä sotaa. Vastakohtana liikesodankäynnille pidetään perinteistä kulutussodankäyntiä, joka nojaa määrälliseen tappioiden tuottoon ja vastustajan voiman loppuun kuluttamiseen. Seuraavaksi esitellään yleisellä tasolla kulutussodan- ja liikesodankäynnin ominaispiirteitä. Sen jälkeen alaluvuissa käsitellään keskeisimpien liikesodankäynnin teoreetikkojen tulkintoja liikesodankäynnistä ja sen tärkeimmistä periaatteista.

2.1 Kulutussodankäynnin ominaispiirteet

Kulutussodankäynnin teoriaa kutsutaan myös asemateoriaksi (position theory)¹⁶.

Kulutussodankäynnissä on pääasiassa kyse henkilöstö- ja materiaalitappioista.

Yksinkertaistettuna kulutussodankäynnin teoriassa pyritään luomaan vastustajalle suurempi tappioiden tuottotahti kuin omille joukoille. Toisin sanoen vastustaja kuluu nopeammin ja enemmän kuin omat joukot. Kulutuksen aikaan saamiseksi hallitsevat maastonkohdat ovat olennaisessa osassa kulutusteoriaa.¹⁷

Kulutussodankäynnin ensimmäinen ominaispiirre on, että tuloksia saavutetaan vain vaikuttamalla vastustajan vahvuuksiin. Vahvuutena tässä tapauksessa tarkoitetaan vastustajan taistelevia päävoimia, jotka pyritään tuhoamaan. Päämääränä on saavuttaa vastustajaa suurempi tuhokkyky. Henkilömääräisen ja materiaallisen ylivoiman saavuttaminen ovat suuren tuhokyvyn ydin. Tulivoiman ja ennen kaikkea tuliylivoiman merkitys on kulutussodankäynnissä olennainen. Tuliylivoima on kulutussodankäynnissä päävaikutuskeino vastustajaan.¹⁸

Toinen ominaispiirre kulutussodankäynnissä on taisteluliikkeiden toteuttamiskyvyn toissijaisuus. Puolustustaistelu nähdään kulutussodankäynnissä vahvimpana taistelumuotona kaikilla sodankäynnin tasoilla, jolloin puolustustaistelulla saadaan aikaiseksi ratkaisut.¹⁹

Kolmas ominaispiirre on maa-alueiden valtaamiskyky. Tällä ominaispiirteellä on suuri merkitys kulutussodankäynnissä. Maa-alueiden hallinta ei ole pelkästään muuttuja vaan se

¹⁶ Simpkin (1985) s.20.

¹⁷ Sama

¹⁸ Rekkedal (2006) s.447-449.

¹⁹ Sama

mittari, jolla omaa menestystä seurataan. Ensimmäisen maailmansodan länsirintama on yksi tunnetuimpia esimerkkejä kulutussodankäynnin mukaisesta asetelusta.²⁰

Neljäs kulutussodankäynnin ominaispiirre on suunnitelmiin sitoutuminen. Tämän kaltainen ajattelutapa ohjaa suunnittelua lähes matemaattiseen suhtautumiseen. Suunnitelmiin sitoutumisella pyritään luomaan järjestystä taistelukentällä vallitsevaan kaaokseen. Tämä ohjaa painotusta johtajien kykyyn hallinnoida ihmisiä ja resursseja sekä vähentää luovuuden merkitystä. Toimintaa kuvastaa vahvat rutiinit ja tarve muodostaa suuri painopiste ylemmän johtoportaan raportointiin toisarvoisista asioista.²¹

2.2 Liikesodankäynnin ominaispiirteet

Liikesodankäynnissä taistelu on vain yksi sotilaallisen painostuksen keino ylemmän tason tavoitteiden saavuttamiseksi. Liikesodankäynti saa voimansa laskelmoiduista riskeistä, ennakoinneista ja olosuhteiden sekä vastustajan heikkouksien hyväksi käytöstä.

Liikesodankäynnille on tunnusomaista, että kaikilla sodankäynnin tasoilla tavoitteet ovat yhtenevät.²²

Ensimmäinen ominaispiirre liikesodankäynnissä on se, että ei keskitetä määrällistä ylivoimaa vastustajan vahvuuksia vastaan vaan hyökätään sinne, missä vastustaja on fyysisesti ja psykologisesti heikko. Tavoitteena on häiritä vastustajan voimien yhdistämistä ja murtaa vastustajan taistelutahto. Olennainen osa vastustajan heikkouksiin vaikuttamisella on saada mahdollisimman paljon vaikutusta aikaan mahdollisimman vähillä omilla tappioilla.²³

Toinen ominaispiirre on hyökkäyksellisen toiminnan korostaminen. Hyökkäys nähdään taistelulajina, jolla taistelut ratkaistaan ja sen sijaan puolustus nähdään vain väliaikaisena toiminnan muotona. Vastustaja pyritään saattamaan tilaan, jossa sen täytyy jatkuvasti reagoida eli pyritään pitämään aloite omissa käsissä.²⁴

Kolmas liikesodankäynnille ominaispiirre on, että yksikään suunnitelma ei toteudu täysin ensimmäistä viholliskosketusta pidemmälle. Liikesodankäynnille on olennaista, että johtaminen saadaan hajautettua alimmille tasoille saakka, jotta muuttuvaan tilanteeseen

²⁰ Rekkedal (2006), s. 447–449.

²¹ Sama.

²² Simpkin (1985), s. 22.

²³ Rekkedal (2006), s. 450–451.

²⁴ Sama.

pystytään tekemään ratkaisut oikealla tavalla riittävän nopeasti. Tämän kaltainen tilanteenmukainen johtaminen on ainoa tapa, jolla liikesodankäyntiä voidaan toteuttaa käytännössä. Tilanteenmukaiseen johtamiseen liittyy myös tärkeänä osana joka tasolla ylemmän johtoportaahan taistelujatituksen ja päämäärän ymmärtäminen.²⁵

Neljäs ominaispiirre liikesodankäynnissä on, että maa-alueiden valtaaminen tai hallussa pitäminen ei ole kovinkaan suuressa roolissa. Vastustajalta vallattuja asemia ei jäädä lähtökohtaisesti pitämään hallussa ja valmistautumaan niissä vastahyökkäyksien torjuntaan vaan pyritään käyttämään kerran saavutettua menestystä ja uusia syntyviä tilaisuuksia hyväksi. Tässä hyväksytään se seikka, että tämän kaltainen toiminta aiheuttaa riskejä omille joukoille. Tempon ylläpito on erittäin tärkeää liikesodankäynnille ja se korostuu varsinkin taktisella tasolla.²⁶

2.3 Liikesodankäynnin teoreetikkojen tulkinnat

Tässä tutkimustyössä liikesodankäynnin teorian keskeisemmiksi teoreetikoiksi valikoitui neljä länsimaista sotateoreetikkoa. Teoreetikot ovat yhdysvaltalaiset William S Lind ja Robert R Leonhard, israelilainen Martin van Creveld ja brittiläinen Basil H Liddel Hart. Tässä alaluvussa käsitellään heidän tulkintojaan liikesodankäynnin teoriasta.

W. S Lindin mukaan liikesodankäynti ei ole uusi asia. Lind kuvailee teoksessaan *Maneuver Warfare Handbook* liikesodankäynnin alkaneen, kuinka luolamies ensimmäistä kertaa hyökkäsi vihollistaan kohti takaa päin eikä suoraan edestä. Lindin mukaan historia on täynnä liikesodankäynnin menestyksekkäitä esimerkkejä lähtien Leuctran taistelusta vuonna 371 ennen ajan laskun alkua, jatkuen maailmansotien ajan saksalaisten esimerkkien kautta vuoden 1973 Suezin kanavan tapahtumiin. Lind kertoo kaikkien edellä mainittujen taistelujen selkeästi sisältävän taisteluliikkeitä, jotka johtivat menestykseen. Lindin mukaan liikesodankäynnin teoriassa sana liike ei ole synonyymi sanalle liikkuminen.²⁷

Lind nostaa merkittäväksi askeleeksi kohti liikesodankäynnin teorian muodostamista ilmavoimat eikä suinkaan maavoimia. Yhdysvaltalainen ilmavoimien eversti John Boyd tutki lentokoneiden ilmasta ilmaan taisteluja Korean sodan aikana. Korean sodassa yhdysvaltalaiset lentäjät saivat 10:1 voittosuhteen kiinalaisia ja korealaisia koneita vastaan. Tämä oli

²⁵ Rekkedal (2006), s. 450-451.

²⁶ Sama.

²⁷ Lind (1985), s. 4.

merkittävää, sillä Kiinan ja Korean ilmavoimien käyttämän Mig-15 lentokone oli ylivoimainen ominaisuuksiltaan verrattuna yhdysvaltalaisen käyttämään F-86 lentokoneeseen. F-86 lentokoneen etuina oli kuitenkin parempi näkyvyys hytistä ja ohjainlaitteiden nopeampi reagointi. Näitä kahta etua hyväksi käyttäen yhdysvaltalaiset lentäjät muodostivat lähestymistavan, joka pakotti Mig lentäjät reagoimaan F-86:n liikkeisiin. Jokaisen liikkeen jälkeen F-86 pystyi asemoitumaan paremmin uuteen tilanteeseen paremman näkyvyyden ja ohjausvasteen ansiosta. Liikkeiden kertautuessa Mig lentäjä ei enää pystynyt reagoimaan riittävän nopeasti ja ajautui epäsuotuisaan tilanteeseen. Useasti tällaisissa tilanteissa Mig lentäjät joutuivat paniikkiin ja yhdysvaltalaiset pääsivät niskan päälle.²⁸

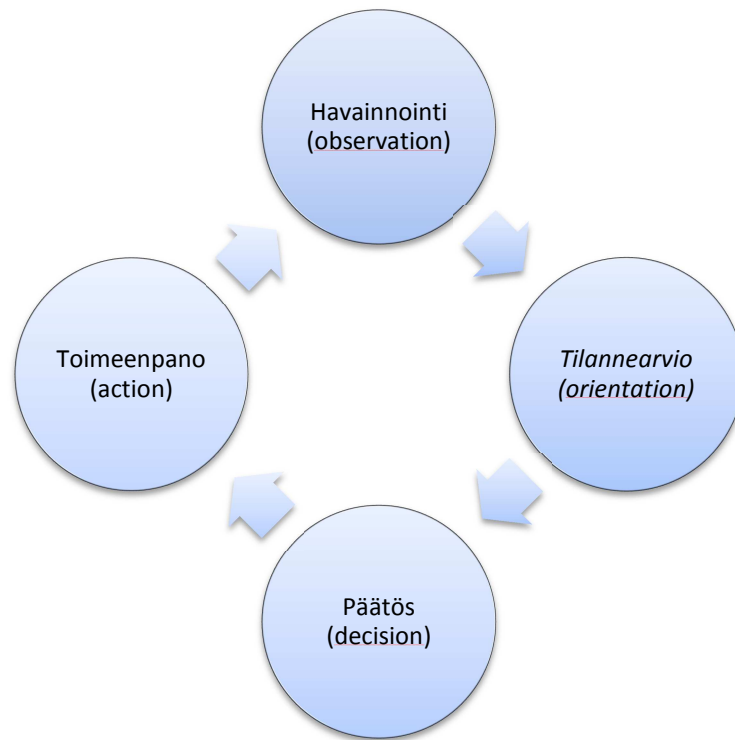
Eversti Boyd alkoi tutkia myöhemmin, esiintyykö samaa ilmiötä myös maataistelussa. Boyd löysi useita taisteluja historiasta, joissa voittanut osapuoli oli suorittanut jonkin epätavallisen ja nopean toimenpiteen tai sarjan toimenpiteitä. Vastustaja ei ollut ehtinyt asemoitua riittävän nopeasti muuttuvaa tilannetta vastaavaksi ja oli täten hävinnyt taistelun. Taisteluista löytyy yhdistävä tekijä, voittanut osapuoli oli usein selvinnyt hyvinkin vähillä tappioilla, vaikka hävinnyt osapuoli oli ennakkoon ajateltuna vahvempi.²⁹

Eversti Boyd pohti, mikä näitä tapahtumia yhdistää. Lopputulosta, johon hän päätyi, kutsutaan nykyään Boydin teoriaksi. Lindin mukaan Boydin teoria on liikesodankäynnin teorian ydin. Lind kuvailee, että konflikti voidaan nähdä ajallisena päätöksentekokehä kilpailuna. Päätöksentekokehällä Lind tarkoittaa eversti Boydin kehittämää OODA-looppia (*Observation, Orientation, Decision, Action*). Lindin mukaan konfliktin osapuolet kilpailevat päätöksentekokehä ja nopeammin OODA-loop kierroksen suorittanut saavuttaa taistelussa merkittävän edun. *Observation* eli havainnointi tarkoittaa OODA-loop kierroksen alkuvaihetta, jossa havaitsija tekee havainnot fyysisestä ympäristöstä, itsestään ja vastustajasta. Havaintojen perusteella havaitsija tekee nopean tilanteenarvion (*Orientation*) hahmottaa ja luo kuvan tilanteesta mieleensä ja valmistaa tähän sopivia toimintamalleja. Tilanteenarvion (*Orientation*) jälkeen havaitsija tekee päätöksen (*Decision*) toimenpiteestä. Päätöksenalinnan jälkeen alkaa välitön toimeenpano (*Action*), jonka tulokset havainnoidaan. Tämän jälkeen uusi kehä alkaa taas. Tämä malli kuvaa siis jatkuvaa ja aikakriittistä kehäprosessia.³⁰

²⁸ Lind (1985), s. 5.

²⁹ Sama.

³⁰ Lind (1985), s. 5-6.

Kuva 2. OODA-loop päätöksentekokehä

Lindin mukaan liikesodankäynti on OODA-loop kierroksen suorittamista nopeammin yhä uudelleen kuin vastustaja. Lind nostaa esille, että hajautettu johtaminen on avain asemassa nopeaan OODA-loop kierrokseen. Lind kuvailee perinteistä tilannetta, jossa havainnot lähetetään ensin ylemmälle johtoportaalle. Siellä suoritetaan tilanteenarvio ja tehdään päätös, joka lähetetään toimeenpanoa varten komentotietä pitkin alaspäin. Tämän kaltaisella johtamistoiminnalla OODA-loop kierros kestää liian pitkään. Lind tähdentää lisäksi, että liikesodankäynnissä pitää hyväksyä hämmennys ja epäjärjestys sekä pyrkiä hajautuksen avulla luomaan hämmennystä ja epäjärjestystä. Lind myös korostaa, että pitää olla mahdollisimman ennalta arvaamaton. Kaikkia ennalta opeteltuja kaavoja ja toimintatapoja tulisi välttää, jotta vastustaja ei pysty ennakoimaan toimenpiteitä. Lind kuvailee, että ennakoitavia kaavoja noudattavaa taktiikkaa käyttävän joukon vastustaja pystyy oikaisemaan omassa OODA-loop kierroksessaan. Tämä on Lindin mukaan syy, miksi liikesodankäyntiä on vaikea opettaa. Tempuluettelon sijasta liikesodankäynti vaatii johtajia aistimaan enemmän, mitä pystyvät näkemään ja ymmärtämään omat sekä vastustajan vahvuudet ja heikkoudet. Tämän lisäksi pitäisi löytää vastustajan kriittiset heikkoudet kussakin vallitsevassa tilanteessa. Liikesodankäynnissä pitää kyetä luomaan vastustajalle useita uhkia samanaikaisesti, jotta vastustaja pysyy jatkuvassa hämmennyksen tilassa. Jatkuva hämmennys vaikeuttaa

vastustajaa ennakoimaan, mikä uhkista on todellinen ja näin ollen hidastaa vastustajan OODA-loop kierrosta.³¹

Lind korostaa teoksessaan suuresti tulivoiman merkitystä liikesodankäynnissä. Lind kuvailee kulutussodankäynnin kannattajien useasti syyllistävän liikesodankäyntiä tulivoiman vähättelystä. Lind toteaa, että tulivoimalla on iso, ellei jopa suurempi merkitys liikesodankäynnissä kuin kulutussodankäynnissä. Ero on Lindin mukaan siinä, mihin tulivoimaa käytetään.³²

Lindin mukaan liikesodankäynnin teoriassa on kolme tärkeää periaatetta, joita hän kuvailee mentaaliseksi suodattimiksi tai viitekohdiksi. Tärkeimmät periaatteet ovat tehtävätaktiikka (mission-type orders), painopiste (Schwerpunkt) ja aukkojen tiedustelu (surfaces and gaps).

Martin Van Creveld kirjoittaa teoksessaan *AIR POWER AND MANEUVER WARFARE*, sodankäynti muotona liikesodankäynnin olevan yhtä vanha kuin sota itsessään. Van Creveld korostaa, että sodankäynti ei kuitenkaan koostu pelkästään liikesodankäynnistä, vaikka se saattaa näyttää teoriassa ideaalilta tavoitetilalta. Van Creveldin mukaan käytännössä sodankäynnissä on mukana aina elementtejä myös kulutussodankäynnistä. Van Creveld kuvailee historioitsijoiden käyttävän useasti Napoléonin sotatoimia esimerkkeinä hyvin onnistuneesta liikesodankäynnistä. Van Creveld mukaan liikesodankäynnin teoriassa on kuusi tärkeää periaatetta. Periaatteet ovat tempo (Tempo), painopiste (Schwerpunkt), yllätys (Surprise), aselajien yhteistoiminta (Combined arms), joustavuus (Flexibility) ja hajautettu johtaminen (Decentralized command).³³

Leonhardin mukaan liikesodankäynti on ennen kaikkea ajattelutapa vastustajan voittamiseksi. Leonhard kuvailee liikesodankäyntiä likaiseksi tavaksi käydä sotaa. Hän käyttää kielikuvina esimerkiksi selkään puukottamista ja nivusiin potkaisemista kuvamaan liikesodankäynnin tapaa käydä sotaa. Leonhard korostaa, että liikesodankäynti ei ole kunniakasta tai rohkeaa, sillä liikesodankäynnillä pyritään välttämään vastustajan vahvuuksia. Leonhard kuvaa liikesodankäyntiä nopeaksi, hetkellisesti väkivaltaiseksi ja epäreiluksi.³⁴ Leonhardin mukaan liikesodankäynti ei korosta, mutta ei myöskään täysin sivuuta voimasuhteita ja tappioiden tuottamista. Määrällinen ylivoima liikesodankäynnissä korostuu paikallisessa ja ajallisessa ylivoimassa. Liikesodankäynti korostaa liikettä, taitoa ja sodan inhimillisiä ulottuvuuksia.

³¹ Lind (1985), s. 7.

³² Sama, s. 19.

³³ Van Creveld (2002), s.1-7.

³⁴ Leonhard (1991), s.61

Leonhard korostaa liikesodankäynnin ydin ajatuksen olevan ennen kaikkea vastustajan voittaminen muilla keinoilla, kuin hyökkäämällä vastustajan vahvuutta vastaan.³⁵

Leonhard nostaa teoksessaan *THE ART OF MANEUVER* neljä liikesodankäynnin periaatetta esiin. Periaatteet ovat Leonhardin mukaan ennaltaehkäisevä toiminta (pre-emption), vastustajan voiman mitätöiminen (dislocation), vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin (distruption) ja psykologiset vaikuttamisen keinot (psychological means).

Liddell Hartin mukaan tie sotilaalliseen ja poliittiseen menestykseen piilee epäsuoran lähestymistavan soveltamiseen taistelussa vihollista vastaan. Epäsuoran lähestymistavan tavoitteena on vihollisen kukistaminen mahdollisimman taloudellisesti. Epäsuoran lähestymistavan keinoja ovat oveluus, harhautus ja vihollisen vahvuuksien välttäminen. Liddell Hart tuo esille kahdeksan periaatetta, joista kuusi on positiivisia periaatteita ja kaksi negatiivisia periaatteita.³⁶

2.4 Liikesodankäynnin teorian periaatteet

Tähän tutkimustyöhön valittujen teoreetikkojen teoksissa heidän määrittämänsä liikesodankäynnin teorian periaatteet jakautuvat neljään teemaan. Teoreetikkojen tulkinnoissa heidän esiin nostamiensa periaatteiden lukumäärä ja painotus vaihtelee. Tämän tutkimustyön perusteella teoreetikkojen esittämät periaatteet jakautuivat teemoittain taulukon 1 mukaisesti. Tässä alaluvussa käsitellään teoreetikkojen esittämät liikesodankäynnin teorian tärkeimmät periaatteet teemojen mukaisesti.

³⁵ Leonhard (1991), s.79.

³⁶ Liddell Hart (1991), s. 334.

		Johtamisen joustavuus	Vastustajan vahvuuksien välttäminen	Vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin	Painopiste	Muu
W.S Lind	tehtävätaktiikka			epätodennäköinen toimintasuunta		
M.V Creveld	hajautettu johtaminen Joustavuus Tempo			yllätys aselajien yhteistoiminta	voimanlähde	
R.R Leonhard			vastustajan voimien mitätöiminen	vaikuttaminen heikkouksiin	ennaltaehkäisy	psykologiset keinot
B.H Liddel Hart	Tavoitteet Päämäärät		taloudellisuus yllätyksellisyys	epätodennäköinen operaatiosuunta		useat mahdolliset tavoitteet

Taulukko 1. Periaatteiden jakautuminen teoreetikkojen teoksissa

2.4.1 Johtamisen joustavuuteen liittyvät periaatteet

W.S Lind tuo johtamistoimintaan liittyvissä periaatteissa esiin tehtävätaktiikan.

Tehtävätaktiikalla (mission-type orders) Lind tarkoittaa, että ylempi johtoporras kertoo alaiselle, mitä halutaan saavuttaa eli mikä on tehtävä. Tehtävätaktiikassa tapa, miten ylemmänjohtoportaan asettama tehtävä tai tavoite saavutetaan jää suurimmaksi osaksi alaisen päätettäväksi. Lind korostaa, että alaisella tai suorittavalla portaalla on oltava riittävä toiminnan vapaus tehtävän suorittamiseen. Alaisen tilanteen muuttuessa alainen suorittaa havaintojensa perusteella tilannearvion, tekee päätöksen ja lähtee toimeenpanemaan päätöstään, pitäen kuitenkin mielessään ylemmän johdon asettaman tehtävän. Alainen informoi ylemmää johtoa tekemistään toimista, mutta ei jää odottamaan ylemmän johdon lupaa toimenpiteilleen. Lind mukaan tämä on ensiarvoisen tärkeää OODA-loop kierroksen nopeudessa. Lindin mukaan toimiakseen tehtävätaktiikka vaatii, että alainen tietää kahta

johtoporrasta ylemmän tason taisteluaajatuksen. Esimerkkinä Lind kuvailee, että joukkue tasolla tulee tietää pataljoonan komentajan taisteluaajatus.³⁷

Martin van Creveld nostaa teoksessaan esille hajautetun johtamisen. Hajautettu johtaminen (Decentralized command) Van Creveldin mukaan mahdollistaa joustavuuden. Van Creveld kuvailee, että modernissa nopeasti liikkuvassa taistelussa edes parhaimmistaan kommunikaatiojärjestelmät eivät todennäköisesti pysy taistelua käyvien joukkojen liikkeessä mukana. Pelkästään tiedon määrä on niin suuri, että se aiheuttaa tukoksia ja näin ollen lamauttaa liikkeen. Ainoa ratkaisu dilemmaan on Van Creveldin mukaan tarkoituksen mukaisesti suunniteltu ja harjoiteltu vastuun jako eri johtamistasojen välillä. Alimmillekin tasoille on annettava mahdollisuus käyttää omaa aloitetta vallitsevan tilanteen perusteella. Van Creveldin mukaan liikesodankäynnissä joukoilla ja komentajilla, jotka vain noudattavat käskyjä tai jopa pelkästään odottavat niitä, ei tee mitään. Hajautettu johtaminen vaatii toimiakseen alajohtoportailta tietämyksen ylemmän johtoportaan taisteluaajatuksista. Van Creveldin mukaan alajohtoportaiden tulee ymmärtää vähintään kahta tasoa ylemmän tason tavoitteet. Van Creveldin mukaan käyttäköseen liikesodankäyntiä tehokkaasti komentajille tulee olla käytössään keinot valvoa alaisiaan, joka on riippumaton alaisten omista raporteista tai ilmoituksista.³⁸

Van Creveld tuo esiin myös joustavuuden. Joustavuutta (Flexibility) hän kuvailee ihanteeksi, jonka kaikki tunnistavat mutta harva tunnistaa keinot joustavuuden saavuttamiseksi. Tempo, yllätys ja aselajien yhteistoiminta vaatii jatkuvaa pikaista mukautumista käytössä oleviin resursseihin ja vallitsevaan tilanteeseen. Van Creveldin mukaan joustavuuden saavuttamiseksi sotilasorganisaation tulee olla hyvin harjoitellut, itsenäinen eikä liian erikoistunut. Van Creveld korostaa, että liiallista standardointia tulee välttää ja sallia joissain määrin tarpeettomia päällekkäisyyksiä. Tarpeettomilta tuntuvat päällekkäisyydet organisaatiossa mahdollistavat toiminnan jatkamisen, vaikka osa organisaatiosta kokeekin tappioita. Van Creveld korostaa, että rakenteellisesta joustavuudesta huolimatta ainoa varma tapa joustavuuden saavuttamiseksi on jatkuva harjoittelu.³⁹

Tempossa Van Creveld korostaa, että liikesodankäynnin teorian yhteydessä tempo ei ole sama asia kuin nopeus. Van Creveldin mukaan tässä yhteydessä tempoa kuvaa parhaiten Eversti John Boydin kehittämä OODA-loop päätöksentekokehä. Van Creveld tarkoittaa tempolla päätöksentekorytmiä, jossa pakotetaan vastustaja reagoimaan omiin päätöksiin. Van Creveld

³⁷ Lind (1985), s. 13.

³⁸ Van Creveld (2002), s.7.

³⁹ Sama, s. 6-7.

käyttää esimerkkinä temposta tilannetta shakkipelissä, jossa vastustaja saa tehdä yhden siirron omaa kahta siirtoa vastaan.⁴⁰

Liddell Hart tuo esille, että päämäärät tulee muokata omien kykyjen mukaisiksi. Liddell Hart tarkoittaa tällä periaatteella tavoitteiden määrittämistä sellaisiksi, että ne ovat omien joukkojen suorituskykyjen puitteissa mahdollisia toteuttaa. Liddell Hart kuvaa, että ei ole syytä haukata isompaa palaa kuin minkä kykenee pureskelemaan. Tätä mukailen jo suunnittelu vaiheessa on hyväksyttävä ne tosiasiat, että omat joukot eivät välttämättä suorituskyvyiltään kykene kaikkiin tehtäviin.⁴¹

Liddell Hart korostaa periaatteissaan, että on pidettävä tehtävän tavoite mielessä samalla kun omaa suunnitelmaa mukautetaan olosuhteita vastaavaksi. Tavoitteella tarkoitetaan tässä yhteydessä operaation kokonaistavoitetta, johon yksittäinen taistelu mahdollisesti liittyy. Tulee ymmärtää, että tavoitteeseen voi päästä useammalla eri keinoilla tai reiteillä. Oma toimintaa tehtäessä tulee varmistua, että oma toiminta tukee samalla ylemmän johtoportaan asettamia tavoitteita.⁴²

Liddell Hartin mukaan on myös kyettävä varmistumaan, että molemmat suunnitelma ja omien joukkojen ryhmitys joustavat sekä mukautuvat muuttuvaan tilanteeseen. Omassa suunnittelussa tulee ennakoida sekä mahdollinen menestyminen että epäonnistuminen, myös sellaiset vaihtoehdot, jossa toinen tapahtuu osin.⁴³

2.4.2 Vastustajan vahvuuksien välttämiseen liittyvät periaatteet

Vastustajan voiman mitätöimisellä (dislocation) Leonhard tarkoittaa vastustaja vahvuuksien mitätöimistä. Sen sijaan, että taistelut käydään vastustajan ehdoilla, omat joukot välttävät taistelua vastustajan vahvuuksia vastaan ja iskevät vastustajan heikkouksiin. Leonhard esittää kahta eri tapaa toteuttaa vastustajan voimien mitätöintiä. Tavat ovat paikkaan ja toimintaan perustuvat voimien mitätöinti. Vastustajaan pyritään vaikuttamaan esimerkiksi salaamisen ja harhauttamisen keinoilla antamalla väärä kuva omien joukkojen voimasta. Vastustajan voimien mitätöimistä on esimerkiksi taistelualueen valinta omien joukkojen kannalta edulliseksi ja vastustajan joukkojen kannalta epäedulliseksi. Leonhardin mukaan taktisella

⁴⁰ Van Creveld (2002), s.3.

⁴¹ Liddell Hart (1991), s. 335.

⁴² Sama.

⁴³ Sama, s. 336.

tasolla aselajien yhteistoiminta yksi tapa suorittaa vastustajan voimien mitätöimistä. Leonhard perustelee tätä sillä, että aselajien yhteistoiminnalla pyritään neutraloimaan vastustajan vahvuudet kriittisellä hetkellä.⁴⁴

Liddel Hartin mukaan ei tule käyttää kaikkea voimaa vastustajan lyömiseen ajassa tai paikassa, jossa vastustaja on siihen varautunut. Historia on osoittanut useita kertoja, että todelliseen vaikutukseen järkevällä taloudellisuudella päästään vain kun vastustajan torjuntakykyä on tavalla tai toisella heikennetty. Hyvän komentajan tulee pystyä suorittamaan taisteluliike, jolla kyetään salaamaan todellinen isku vastustajaan.⁴⁵

Liddell Hart toteaa myös, että kerran epäonnistunutta taisteluliikettä ei saa toistaa samalla tavalla tai ryhmyksellä. Pelkästään lisävoimien tuominen epäonnistuneeseen tilanteeseen ei ole riittävä muutos. Todennäköisesti siinä tilanteessa myös vastustaja on vahvistanut omaa ryhmitystään ja todennäköinen uudelleen epäonnistuminen parantaa vastustajan joukkojen moraalialia.⁴⁶

2.4.3 Vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin liittyvät periaatteet

Vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin (distruption) on Leonhardin mukaan vastustajan voittaminen hyökkäämällä vastustajan voimanlähdettä vastaan. Voimanlähteellä Leonhard tarkoittaa tässä yhteydessä vastustaja kriittistä heikkoutta eikä vastustajan vahvuuksia. Vaikuttamalla vastustajan heikkouksiin pyritään lamauttamaan vastustajan toiminta ilman, että omat joukot joutuvat toimimaan vastustajan vahvuuksia vastaan. Tavoitteena on välttää vastustajan fyysistä tuhoamista suorilla taisteluilla ja saavuttaa päämäärä uhkaamalla tai hyökkäämällä mahdollisimman pienillä panostuksilla vastustajan voimalähteeseen.⁴⁷

Van Creveld tuo tässä teemassa esille yllätyksen (Suprise) ja kuvaa, että on syytä olettaa vastustajan olevan yhtä älykäs kuin me itse. Tämä tarkoittaa vastustajan suojelevan omaa voimanlähdettään kaikin mahdollisin joukoin ja keinoin. Van Creveld korostaa, että yllätys voidaan saavuttaa ainoastaan harhauttamalla. Vastustajalle on luotava harhakuva, että olet jossain tekemässä jotakin, vaikka todellisuudessa olet aivan muualla tekemässä jotain ihan muuta. Van Creveldin mukaan harhautus on usein hankalaa, aikaa vievää ja kallista.

⁴⁴ Leonhard (1991), s. 67-73 ja s.91-92.

⁴⁵ Liddell Hart (1991), s. 336.

⁴⁶ Sama.

⁴⁷ Leonhard (1991), s. 73.

Harhautuksen tarkoituksena on lisätä vastustajassa epätietoisuutta ja vaikeuttaa vastustajan päätöksentekoa.⁴⁸

Aselajien yhteistoimintaa (Combined arms) Van Creveld kuvaa vähiten ymmärretyksi. Van Creveldin mukaan aselajien yhteistoiminnalla on tarkoituksena käyttää aselajien vahvuusalueita avaamaan vastustajan heikkouksia toisia aselajeja vastaan. Van Crevedl vertaa tätä teoksessaan kivi – paperi – sakset leikkiin. Van Creveld kuvaa yksittäisen aselajielementin olevan vahva tiettyä elementtiä vastaan, mutta heikko muita elementtejä vastaan. Tämän vuoksi aselajit tarvitsevat toistensa tukea ja ne tulee suunnata sitä vastaan, missä ne ovat vahvoja. Van Creveld korostaa modernin aselajien yhteistoiminnan vaativan monipuolisuutta. Van Creveldin mukaan aselajien yhteistoiminnan vahvuus tulee monipuolisuuden koordinoinnista, ei aselajien tulivoiman summasta.⁴⁹

Liddell Hartin mukaan on valittava mahdollisimman epätodennäköinen toiminta suunta. Tällä tarkoitetaan, että tulee välillä ajatella omaa toimintaa myös vastustajan näkökulmasta. Tällä tavoin pyritään löytämään sellaiset toimintalinjat ja toiminta tavat, joita vastustaja osaa odottaa vähiten.⁵⁰

Liddell Hartin mukaan on myös valittava se suunta, jossa on vähiten vastustusta. Tällä tarkoitetaan sitä, että kohdistetaan oma voima sinne, missä vastustajan voima on heikoin. Suunta täytyy kuitenkin valita siten, että tavoite palvelee kokonaistavoitetta. Taktisella tasolla suuntaamisella tarkoitetaan esimerkiksi reservien käyttöä.⁵¹

2.4.4 Painopisteeseen liittyvät periaatteet

Painopisteellä tai voimanlähteellä (Schwerpunkt) Van Creveld tarkoittaa omien voimien keskittämistä ja niiden suuntaamista oikeaan paikkaan, oikealla ajalla ja riittävän suurella voimalla. Van Creveld korostaa, että oikea-aikaiset ajoittamiset ja voiman oikea määrittäminen on usein äärimmäisen hankalaa. Sotilasjohtajan on usein tehtävä päätökset nopeasti ilman täydellistä tilannekuvaa. Van Creveld kuvaakin päätöksiä suurelta osin intuitiivisiksi. Van Creveldin mukaan painopiste sekoitetaan usein pelkästään oman voiman suuntaamiseksi vastustajan vahvuutta tai heikkoutta vastaan. Van Creveldin mukaan tämä

⁴⁸ Van Creveld (2002), s. 4-5.

⁴⁹ Sama, s. 5-6.

⁵⁰ Liddell Hart (1991), s. 335.

⁵¹ Sama.

johtaa turhaan taisteluun ja omien joukkojen hajaantumiseen. Van Creveld korostaa, että painopisteen muodostamisella tulee palvella taisteluajatusta ja päämäärää.⁵²

Ennaltaehkäisevällä toiminnalla (pre-emption) Leonhard tarkoittaa hyökkäyksellistä toimintaa vastustajaa vastaan ennen varsinaisten taistelujen alkamista. Tässä korostuu aloitteen tempaaminen vastustajalta. Leonhardin mukaan ennaltaehkäisevä toiminta tarjoaa kustannustehokkaimman tavan voittaa vastustaja jokaisella sodan tasolla. Leonhardin mukaan liikesodankäynnin ydin voi toteutua vahvimmin juuri ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Vastustaja voidaan voittaa ennen taistelun aloittamista ja omia voimia suuremmalti kuluttamatta. Vastustajan edellytys jatkaa taistelua tai parhaassa tapauksessa aloittaa taistelut on menetetty. Leonhard toteaa ennaltaehkäisevän toiminnan näyttävän varsinkin taktisella tasolla varomattomalta, koska ennaltaehkäisevä toiminta korostaa nopeutta eikä varovaisuutta.⁵³

2.4.5 Muut periaatteet

Psykologiset vaikuttamisen keinot (psychological means) ovat Leonhardin mukaan osa kaikkia liikesodankäynnin osa-alueita. Leonhard kuvailee sotaa psykologian haaraksi ja ihmisten tahtojen taisteluksi. Liikesodankäynti pyrkii hyödyntämään ihmismielen heikkouksia ja vahvuuksia. Leonhardin mukaan moraalit, pelko ja yllätys ovat sellaisia, että laskennallisella määrällä on hyvin vähän merkitystä. Leonhard kuvaa, että vastustaja ei ole lyöty silloin, kun sen aseet tai panssarit on tuhottu. Vastustaja on lyöty silloin, kun sen tahto jatkaa taistelua on loppu. Leonhard jatkaa, että historian valossa vastustajan moraalilla ei ole välttämättä yhteyttä sen fyysiseen tilaan. Pienilläkin tappioilla, kun kohdistuvat kriittiseen osaan vastustajaan, on suuret seuraukset vastustajan taistelutahdon kannalta.⁵⁴

Liddell Hartin mukaan on valittava sellainen operaatiolinja, joka mahdollistaa useita eri tavoitteita saavutettaviksi. Tämä saattaa vastustajan valintojen eteen, jossa yhden tavoitteen suojaaminen heikentää toisen tavoitteen suojausta. Useat eri tavoitteet mahdollistavat tilanteen, jossa omilla joukoilla jokaisessa tilanteessa jokin kokonaisuuden kannalta olennainen tavoite saavutettavissa.⁵⁵

⁵² Van Creveld (2002), s. 3-4.

⁵³ Leonhard (1991), s. 62–66. ja Joutsia (2011), s. 12.

⁵⁴ Leonhard (1991), s.74 ja 80.

⁵⁵ Liddell Hart (1991), s. 335.

2.5 Johtopäätökset

Tämän tutkimustyön perusteella liikesodankäynnin teorian keskeisimmät neljä periaatetta ovat vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin, vastustajan vahvuuksien välttäminen, johtamisen joustavuus ja painopiste. Edellä mainitut periaatteet soveltuvat tämän tutkimustyön perusteella taktisen tason tarkasteluun. Tässä tutkimustyössä käsiteltyjen sotateoreetikkojen tulkinnoissa toistuvat samankaltaiset periaatteet, mutta niiden painotus vaihtelee eri teoreetikkojen välillä.

Vaikuttamisella vastustajan heikkouksiin tarkoitetaan tässä tutkimustyössä vaikuttamista esimerkiksi hyökkäämällä vastustajan kriittisiä joukkoja vastaan. Tavoitteena vaikuttamisella on lamauttaa vastustajan päävoimien käyttö tai estää päävoimien käytön jatkaminen ajallisesti tai paikallisesti. Vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin ilmenee pyrkimyksenä suunnata omat päävoimat vastustajan tukevia osia vastaan. Heikkouksiin vaikuttaminen ilmenee myös pyrkimällä kohdistamaan omien joukkojen asevaikutus ensisijaisesti esimerkiksi johto-osia kohden, joutumatta itse omilla joukoilla taisteluun vastustajan päävoimien kanssa. Tiedustelulla on myös suuri merkitys vaikuttamisessa vastustajan heikkouksiin. Vastustajan heikkouksiin vaikuttaminen edellyttää heikkouksien löytämisen.

Vastustajan vahvuuksien välttämällä tarkoitetaan tässä tutkimustyössä vastustajan voimien mitätöimistä ja omien voimien kohdistamista muualle kuin vastustajan päävoimia vastaan. Vastustajan vahvuuksien välttäminen ilmenee taistelupaikan valitsemisena siten, että se on omille joukoille edullinen ja vastustajan joukoille epäedullinen. Lisäksi se ilmenee antamalla vastustajalle väärä kuva omasta toiminnasta ja painopisteestä salaamalla sekä harhauttamalla.

Johtamisen joustavuudella tarkoitetaan tässä tutkimustyössä, että alajohtoportaille tulee jättää riittävä toiminnan vapaus tehtävien suorittamiseksi. Toiminnan vapaudella saavutetaan se, että suoritustapaa kyetään muuttamaan nopeasti omiin havaintojen ja tilanteen arviointien perusteella. Johtamisen joustavuus ilmenee tehtävätaktiikkana, jossa tehtävää suorittava johtoporras määrittää suoritustaan pitäen mielessä ylemmän johtoportaan taistelujatuksen. Toiminta-ajatusta on kyettävä muuttamaan nopeasti muuttuvien tilanteiden mukaisiksi. Tavoitteet omille joukoille tulee asettaa sellaisiksi, että ne ovat mahdollisia saavuttaa käytettävissä olevilla joukoilla.

Toiminnanvapauden saavuttaminen edellyttää alaiselta esimiehen määrittämän toiminta-ajatuksen sisäistämisen. Osana tehtävien suunnitteluprosessia alainen esittelee esimiehelle oman suunnitelmansa ennen sen varsinaista toimeenpanoa. Esimies ja alainen pystyvät tällä tavoin varmentumaan toiminta-ajatuksen ymmärtämisestä molempiin suuntiin. Toiminnan vapaus alajohtoportaille myös tehtävien suunnittelussa edellyttää, että alajohtoportaille kyetään kohdentamaan riittävästi aikaresurssia suunnittelun aikana.

Painopisteellä tarkoitetaan tässä tutkimustyössä aikaa ja paikkaa, jossa omat joukot ovat vahvempia kuin vastustaja. Painopiste ilmenee joukkona, jota tuetaan kaikilla mahdollisilla resursseilla asetetun tavoitteen saavuttamiseksi. Aselajien yhteistoiminta nähdään tässä yhteydessä painopistejoukon tukemisena. Reservien muodostaminen ja niiden käyttö liittyy olennaisena osana painopisteen muodostamista. Liikesodankäynnin teorian mukainen painopiste eroaa suomalaisesta painopisteajattelusta. Suomalaisessa sotataidossa painopisteen muodostaminen nähdään joukkojen ja tulivoiman määrällisenä keskittämisenä ajallisesti sekä paikallisesti.

Liikesodankäynnin teoria ei ole toimenpideluettelo, miten taistelu voitetaan vaan enemmän ajattelutapa, miten taitelua voidaan tehokkaasti käydä ylivoimaista vastustajaa vastaan. Liikesodankäynnissä pyritään loogisen päättelyn kautta löytämään keinot, miten vastustaja kyetään voittamaan mahdollisimman vähillä omien joukkojen tappioilla. Samansuuntaisiin johtopäätöksiin päätyi myös Joutsia omassa tutkimustyössään.

Liikesodankäynnin teorian ydin on välttää vastustajan vahvuuksia ja käyttää omia vahvuuksia vastustajan heikkouksia vastaan. Tämän tilan saavuttaakseen on tunnettava tarkoin omat vahvuudet ja heikkoudet sekä määriteltävä vastustajan vahvuudet ja heikkoudet. Tiedostamisen lisäksi vastustajan vahvuudet ja heikkoudet on kyettävä löytämään taistelukentältä, jotta niihin kyetään vaikuttamaan. Tämän vuoksi liikesodankäyntiä voidaan ajatella pelkurimaisena tapana käydä sotaa, jossa vältellään kunniakasta ja reilua taistelua. Liikesodankäynnissä pyritään vastustajaa iskemään sinne missä ja milloin se sitä vähiten osaa odottaa.

Liikesodankäynnissä pyritään nopeampaan päätöksentekokehään kuin vastustaja. Lisäksi pyritään omalla toiminnalla vaikuttamaan vastustajan päätöksentekoon pakottamalla vastustaja reagoimaan jatkuvasti muuttuvaan tilanteeseen. Nopea päätöksenteko liikesodankäynnissä mahdollistetaan alajohtoportaiden toiminnanvapaudella omaan tehtäväänsä liittyen. Toiminnanvapaus alimmilla johtamistasoilla on mahdollista vain siinä

tilanteessa, että ylemmän tason toiminta-ajatus ja päämäärä on riittävän selkeä kaikilla johtamistasoilla.

Liikesodankäynnin teoria korostaa hyökkäyksellisen taistelun merkitystä ja näkee puolustuksellisen taistelun vain väliaikaisena tilana. Saavutetun menestyksen mahdollisimman nopea hyödyntäminen on osa hyökkäyksellisyyden korostamista.

Liikesodankäynnin teorian puhtain toteutuminen painottuu taistelujen suunnitteluun ja valmisteluun toisin sanoen aikaan ennen kuin varsinaista taistelua käydään. Taistelujen alkaessa mukaan tulee elementtejä myös kulutussodankäynnistä, vaikka jokin taistelutehtävä suoritettaisiinkin noudattaen liikesodankäynnin periaatteita. Varsinkin taktisella tasolla taisteluissa on kuitenkin loppujen lopuksi kyse vastustajan voittamisesta ja taisteluiden aikana voittajan määrittää hyvin usein se, kumpi osapuoli pystyy tuottamaan enemmän tappioita toiselle. Suurempi tappioiden tuotto kyky on yksi kulutussodankäynnin tunnuspiirteitä.

3 LIIKESODANKÄYNNIN TEORIAN PERIAATTEET OHJESÄÄNNÖISSÄ JA OPPISSA

Tässä luvussa käsitellään tämän hetken voimassa olevia pataljoona ja taisteluosasto tason ohjesääntöjä ja oppaita. Tässä tutkimustyössä ohjesäännöiksi on valittu jalkaväen kenttäohjesääntö, jääkäripataljoonan taktinen ohje, mekanisoidun taisteluosaston käsikirja ja jääkäripataljoonan taisteluosaston ohje. Ohjesäännöistä etsitään luvun kaksi mukaisesti määritettyjä liikesodankäynnin teorian keskeisiä periaatteita ja osoitetaan, miten kirjoituksissa ilmenevät. Ohjesääntöjen julkaisu aikaväli on pitkä. Vanhin voimassa olevista ohjesäännöistä on vuodelta 1995 ja uusin vuodelta 2013.

Vastustajana tässä tutkimustyössä käytetään *Harjoitusvahvuudet A2*⁵⁶ mukaista vastustajaa ja tähän oppaaseen viitataan osassa käsitellyistä ohjesäännöistä.

3.1 Johtamisen joustavuus

Jalkaväen taisteluohjesäännössä vuodelta 1995 luvussa pataljoonan johtaminen ja kohdassa johtamisen periaatteet kuvataan menestyksellisen johtamisen periaatteiksi muun muassa päämäärän ja taisteluajatuksen selkeys, ennakointi ja toimeenpanon nopeus sekä yksinkertaiset ja selkeät ratkaisut. Pataljoonan toiminnan perustaksi määritellään ohjesäännössä myös ylemmän johtoportaan antama tehtävä ja korostetaan pataljoonan komentaja tarve tuntea ylemmän johtoportaan taisteluajatus, jotta tehtävän suorittaminen on mahdollista epäselvissäkin tilanteissa. Ohjesäännössä todetaan myös tarve antaa alaisille ohjeet ajoissa ja pitää alajohtoporras selvillä tilanteen kehittymisestä. Ohjesääntö ei määrittele sen tarkemmin, mikä on aikaikkuna, joka alajohtoportaille tulisi varata omaa suunnittelutyötä ja toimeenpanoa varten. Tämän ohjesäännön kohdan voidaan yksittäisten periaatteiden perusteella tukevan joustavaa johtamista, mutta kokonaiskuvaksi jää korostunut komentaja keskeisyys ja alajohtoportaan tiukka ohjaaminen. Yhtenä menestyksen periaatteena mainitaan myös komentajan välitön, henkilökohtainen ja rohkea johtaminen.⁵⁷

Kohdassa käskytyksen kenttäohjesäännössä määritetään, että komentaja ilmaisee tahtonsa siten, että alajohtoporras sitoutuu työskentelemään pataljoonan saaman tehtävän täyttämiseksi.

⁵⁶ Harjoitusvahvuudet A2, Pääesikunta, 2004.

⁵⁷ *Jalkaväen taisteluohjesääntö (JVO)*, Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus, 1995, s.31

Ohjesäännössä kuvataan käskyyn liittyvien toimintaohjeiden määrä ja laatu riippuvat käskyn vastaanottajasta sekä ennen kaikkea hänen ammattitaidosta. Taistelun johtamista kuvattaessa ohjesäännön mukaan komentaja voi kysyä alayksiköiltä, miten ovat ajatelleet saamansa tehtävät toteuttaa. Kohdassa korostetaan, että komentaja voi tukea alajohtoporrasta hyväksymällä heidän suunnitelmansa ja tarvittaessa ohjata suoritustapaa oikeaan suuntaan. Tässäkin kohdassa yksittäisten toimintatapojen osalta alajohtoportaan toiminnanvapaudelle luodaan edellytykset.⁵⁸

Jalkaväen kenttäohjesäännön luvussa viivytyks kuvataan pataljoonan taistelujaotuksen muodostamisen perusteita sellaisiksi, että alayksiköt pystyvät mahdollisimman itsenäiseen toimintaan. Luvussa ohjeistetaan vastuu alueiden määrittämisen puolustusta laajemmaksi, perusteltaessa tätä yksiköiden suuremman toiminnanvapauden saavuttamisella. Myös tässä luvussa korostetaan tehtävien antamista alajohtoportaille riittävän ajoissa, jotta heillä on riittävä aika toteuttaa suunnittelu ja valmistelu. Tässäkään luvussa kenttäohjesääntö ei määritä sen tarkemmin, kuinka paljon suhteessa alajohtoportaille varattava aika tulisi olla. Tämän perusteella viivytyksitaistelun johtaminen antaa alajohtoportaille hyökkäystä ja puolustusta suuremman toiminnanvapauden kenttäohjesäännön mukaan.⁵⁹

Jääkäripataljoonan taktisen ohjeen vuodelta 2006 mukaan pataljoonan johtamisen periaatteet ovat päämäärä ja taisteluajatuksen selkeys. Lisäksi periaatteiksi mainitaan ratkaisujen yksinkertaisuus ja selkeys. Ohjeen kohdassa johtamisen periaatteet määritetään, että pataljoonan tehtävän tulee osoittaa päämäärä, jonka pataljoonan on taistelullaan tarkoitus saavuttaa. Samassa kohdassa korostetaan komentaja tarvetta toimia kaikissa tilanteissa ylemmänjohtoportaan taisteluajatuksen mukaisesti. Ohjeessa korostetaan ennakoivan suunnittelun merkitystä taistelujen onnistumiselle. Ohjeessa korostetaan yksinkertaisten ja selkeiden ratkaisujen toteuttamiseksi vakio-ohjeita sekä perustaistelumenetelmiä. Perustaistelumenetelmiä ja vakio-ohjeita alajohtoportaiden toiminnoille korostetaan läpi koko taktisen ohjeen. Perustaistelumenetelmien ja vakio-ohjeiden käytettävyyttä perustellaan ohjeessa ennen kaikkea käskynantojen lyhentymisellä, kun kaikkea ei tarvitse käskää.⁶⁰

Kohdassa viivytyksitaistelun valmistelut taktisessa ohjeessa kuvataan kenttäohjesäännön tapaan taistelujaotuksen muodostamista siten, että jääkäripataljoonan yksiköt pystyvät toimimaan mahdollisimman vapaasti. Lisäksi ohjeessa kuvataan, että vastuualueet tulee määrittää puolustustehtävää laajemmiksi. Tätä perustellaan myös taktisessa ohjeessa alayksiköiden

⁵⁸ *Jalkaväen taisteluohjesääntö (1995)*, s. 42–43.

⁵⁹ Sama, s.163

⁶⁰ *Jääkäripataljoonan (PSAJON) taktinen ohje*, Porin Prikaati, 2006, s.18–19.

toiminnanvapauden ja taistelun mahdollistamiseksi samaan tapaan kuin kenttäohjesäännössä.⁶¹

Mekanisoidun taisteluosaston käsikirjassa vuodelta 2009 kuvataan mekanisoidun taisteluosaston kykenevän nopeatempoiseen johtamiseen. Korkeaa toimeenpanovalmiutta taisteluosaston eri yksiköillä korostetaan johtuvan vahvojen perustaistelumenetelmien ja vakioitujen toimintatapamallien vuoksi. Tämän kaltainen toimintatapa mahdollistaa alajohtoportaiden toimintavapauden ja toimenpiteiden aloittamisen omiin välittömiin havaintoihinsa perustuen. Käsikirjassa todetaan taisteluosaston johtamisen olevan myös komentajakeskeinen ja etupainoinen, joka mahdollistaa nopeat toiminnan muutoksen taisteluiden aikana. Taisteluosaston todetaan omaavan sellaisen tiedustelukyvyn, joka mahdollistaa oman toiminta-alueen tehokkaan tiedustelun ja taisteluosasto tarvitsee ylemmän johtoportaan tiedustelu tukea vain oman alueen ulkopuoliseen tiedusteluun. Omavarainen tiedustelukyky mahdollistaa taisteluosastolle tehtävätaktiikan mukaisen toimintavapauden omalla toiminta-alueellaan, mutta komentajakeskeisyys ei tue taisteluosaston omien alayksiköiden toiminnanvapautta täysin.⁶²

Taisteluosaston käsikirjan luvun johtamisen mukaan mekanisoidun taisteluosaston komentaja johtaa taisteluosastoaan saamansa tehtävän ja tilanteen mukaan. Lisäksi luvussa todetaan komentajan huomioivan toiminnassaan ylemmän johtoportaan taisteluajatuksen ja loppuasetelman. Taisteluiden suunnittelussa komentaja käskää alayksiköille oman toiminta-ajatuksensa ja taisteluiden aikaisessa johtamisessa komentaja pitää alayksiköiden päälliköt tietoisina taisteluosaston taisteluajatuksesta, alueella toimivista muista omista joukoista ja tehtävän suoritusvaiheesta. Tämän perusteella taisteluosaston johtamismalli on tehtävätaktiikan mukainen.⁶³

Käsikirjan luvussa johtamisen perusteet kuvataan taisteluosaston tehtävän ja käskyjen laatimisen periaate. Luvussa todetaan taisteluosaston tehtävän kattavan ylemmän johtoportaan välitavoitteen ja alayksiköiden tehtävien kattavan taisteluosaston välitavoitteen. Lisäksi valmistautumistehtävien ohjeistetaan kattavan kunkin johtoportaan varsinaiset tavoitteet. Taistelun suunnittelun ja johtamisen ajankäytön osalta käsikirjassa korostetaan jokaisen johtoportaan velvoitetta jättää alaiselleen riittävä aika oman tehtävänsä ja toimiensa suunnitteluun toimeenpanoon. Käsikirjassa määritetään taisteluosastolle, että sen on varattava 2/3 osaa käytettävästä suunnittelu ja toimeenpano ajasta alajohtoportalle. Tämä on yhtenevä Maavoimien esikunnan julkaiseman *Maavoimien taisteluosaston ja pataljoonan suunnittelun*

⁶¹ *Jääkäripataljoonan taktinen ohje* (2006), s. 109.

⁶² *Mekanisoidun taisteluosaston käsikirja*, Maavoimien esikunta, 2009, s. 14.

⁶³ Sama, s.20-21.

ja päätöksien perusteet oppaan sekä Maanpuolustuskorkeakoulussa järjestetyn pataljoonataktiikan opetuksen kanssa. Runsaan ajan varaaminen alajohtoportaalteille oman toiminnan suunnitteluun ja toimeenpanoon tukee sen toiminnan vapautta sekä johtamisen joustavuutta.⁶⁴

Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohjeessa vuodelta 2013 todetaan kohdassa yleiset taktiset periaatteet, että yleisten periaatteiden lisäksi taisteluosaston johtamisessa korostuu tehtävätaktiikka. Ohjeen kohdassa korostetaan alaisille jätettävää toiminnanvapautta, määritetään taisteluosaston käskävän alayksiköille tehtävät ja päämäärän. Komentajan roolia korostetaan suunnitteluvaiheessa, jossa taisteluosaston komentaja ilmaisee tahtonsa haluamastaan vaikutuksesta vastustajaan. Ohjeessa korostetaan, että alajohtoporras päättää itsenäisesti tarkoituksenmukaisen tavan tehtävän suorittamiseksi pitäen mielessä toiminnan päämäärän. Ohjeen hyökkäys kohdassa todetaan komentajan käskävän yksiköille tuhoamisalueen sisältävän vastuualueen ja yksiköt pyrkivät haluttuun vaikutukseen itse tehtävätaktiikan mukaisesti. Tämä tukee selvästi joustavaa johtamista lisäämällä alayksiköiden toiminnanvapautta taisteluosaston sisällä.⁶⁵

Ohjeen kohdassa hajautettu ryhmitys ja hajautettu toiminta kuvataan hajautetun ryhmityksen mahdollistavan suojan lisäksi taisteluosaston yksiköille paremman toiminnanvapauden omaan tehtäväänsä liittyen. Ohjeen kohdassa toiminnanvapauden lisääntymistä perustellaan saamaan tapaan kuin kenttäohjesäännössä ja pataljoonan taktisessa ohjeessa.⁶⁶ Ohjeessa korostetaan, että taisteluosaston alayksiköt toteuttavat omat taistelusuunnitelmansa itsenäisesti päälliköiden johdolla.⁶⁷

Johtamisen joustavuus näkyy tämän tutkimustyön perusteella käsitellyissä ohjeissa ja ohjesäännöissä suurimmaksi osaksi toiminnanvapautena. Toiminnanvapaus näyttää toteutuvan pataljoona tasolla ja sen toiminnanvapautena suhteessa ylempään johtoportaan. Toiminnanvapautteen viittaavia seikkoja tulee esille tehtävien suunnitteluun liittyvissä ohjeistuksissa. Jokaisessa käsitellyssä ohjesäännössä korostetaan, ainakin jollakin tavalla, alajohtoportaan suunnittelulle jätettävän ajan merkitystä. Tämän perusteella edellytykset alajohtoportaan oma-aloitteelliselle toiminnalle tehtävän suorittamisen aikana nähdään tehtävän seikkaperäinen suunnittelu. Suoria viittauksia pataljoona tason sisäiseen

⁶⁴ *Mekanisoidun taisteluosaston käsikirja* (2009), s.25 ja *Maavoimien taisteluosaston ja pataljoonan suunnittelun ja päätöksenteon perusteet*, Maavoimien esikunta, 2012 ja *5C01 Johdatus joukkoyksikön taisteluun*, Maanpuolustuskorkeakoulu, maaliskuu 2013, opintojakso sotatieteiden maisterikurssi 3:lle, muistiinpanot tekijän hallussa

⁶⁵ *Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohje (JPTSTOS-O –ALJO)*, Maavoimien esikunta, 2013, s.3

⁶⁶ Sama, s.8.

⁶⁷ Sama, s.27

toiminnanvapautteen ilmenee tässä tutkimustyössä ainoastaan uusimmassa taisteluosastoa käsittelevässä ohjeessa, jossa taisteluosaston tason alajohtoportaille annetaan paljon toiminnanvapautta.

3.2 Vastustajan vahvuuksien välttäminen

Jokaisessa työssä käsitellyissä ohjesäännöissä näkyy vastustajassa uhkakuvan mukainen suurvalta-armeija tyyppinen kalusto ja käytettävä taktiikka. Tämän uhkamallin mukaisesti vastustajalla on voimakkaat ilmavoimat ja se käyttää niitä aktiivisesti. Vastustajalla on vahva tykistö ja muu epäsuorantulen kyky, jota se käyttää massamaisesti. Lisäksi vastustajalla on vahvasti panssaroidut joukot, joita se käyttää röyhkeästi ja suoraviivaisesti suoraan puolustuksen syvyyteen. A2 harjoitusvastustajan mukainen vihollisajattelu vaikuttaa luonnollisesti ohjesääntö ja opas kirjoituksiin vastustajan vahvuuksien välttämisen näkökulmasta siinä mielessä, että se vaikuttaa suoraan siihen, mitä pidetään vastustajan vahvuuksina.

Jalkaväen taisteluohjesäännössä vuodelta 1995 todetaan suomalaisen maaston ja muiden olosuhteiden rajoittavan vastustajan toimintaa. Ohjesäännössä kuvaillaan, että vastustajan on vaikea noudattaa tavanomaista taktiikkaansa ja käyttää asejärjestelmiä tehokkaalla tavalla.⁶⁸ Taistelupaikan ja -maaston valintaa korostetaan jalkaväen taisteluohjesäännössä useasti. Puolustus luvussa korostetaan, että puolustustaistelu on pyrittävä käymään omille joukoille edullisessa maastossa ja vastustajan joukoille epäedullisessa maastossa. Ohjesäännön tässä kohdassa hyväksi maastoksi määritellään metsäinen ja vaikeakulkuinen maasto, jossa linnoittaminen on mahdollista.⁶⁹

Pataljoonan taisteluosaston (ALJO) oppaassa vuodelta 2013 luvussa aluejaon ja joukkojen käytön suunnittelu luvussa mainitaan myös omien joukkojen hajauttamisesta laajalle alueelle. Hajauttaminen nähdään tehokkaana keinona vaikeuttaa vastustajan tulenkäytön keskittämistä omia joukkoja vastaan. Hajauttamisen kautta päästään vähentämään vastustajan tulivaikutusta ja tiedusteluvaikutusta. Luvussa todetaan, että omien joukkojen ryhmittämiseen tärkein tekijä tulee olla kuitenkin kyky vaikuttaa suunnitelluille tuhoamisalueille.⁷⁰

⁶⁸ *Jalkaväen taisteluohjesääntö* (1995), s. 17.

⁶⁹ Sama, s.104.

⁷⁰ *Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohje* (2013), s. 26.

Harvateisellä alueella puolustettaessa pataljoonan ryhmitys tulee suunnitella siten, että puolustusasema muodostetaan vastuualueen läpi kulkevan tien läheisyyteen. Tällä tavoin vastustajalta saadaan evättyä mahdollisuus käyttää hyväkseen ajoneuvokalustoaan tehokkaasti. Hyökkäys luvussa suunnittelusta ohjeistetaan, että taistelun vaiheet tulisi suunnitella siten, että pataljoonan iskevät osat voivat käydä taistelun edullisessa maastossa.⁷¹

Taistelualueen valinnalla pyritään pääsemään tilanteeseen, jossa vastustaja ei pääse hyödyntämään omia vahvuuksiaan täysipainoisesti. Tämän kaltaiseen asetelmaan pyrkiminen on selkeästi liikesodankäynnin periaatteiden ja hengen mukaista.

Vastustajan tulivaikutuksen väistäminen tai sen vaikutuksen pienentäminen esiintyy Jalkaväen taisteluohjesäännössä useassa eri kohdassa. Puolustus luvun ilmasuojelu ja ilmantorjunta kohdassa korostetaan joukkojen maastouttamisen ja hajauttamisen merkitystä. Linnoittaminen määritetään myös keinoksi vähentää tulivaikutusta puolustustaistelussa. Linnoittamisen painopisteeksi ohjeistetaan pataljoonan puolustusasema, jossa vastustajan tulivaikutuksen arvioidaan olevan suurin. Puolustusaseman linnoitusten suojatasoksi määritetään vähintään sirpaleiden kestävä ja ajan salliessa kranaatin osuman kestävä⁷². Hyökkäys luvussa todetaan, että vihollisen vaikutusta voidaan pienentää oikealla maaston valinnalla tai savuttamalla⁷³.

Taisteluosaston oppaassa kohdassa puolustus- ja viivytystaistelu kuvataan puolustustaistelun onnistumisen edellytyksiksi hyvin toteutetut puolustusvalmistelut. Vastustajan asevaikutuksen vähentämisen kannalta tämä tarkoittaa laajoja linnoitustöitä. Oppaassa korostetaan puolustusvalmisteluissa sulutus- ja linnoitustöitä. Oppaan puolustus luvussa todetaan, että puolustustaisteluun pyritään lähtökohtaisesti peitteisellä ja linnoittamiseen soveltuvalla alueella. Puolustustaistelussa pyritään oppaan mukaan hyödyntämään vaikeasti kierrettäviä kapeikkoja ja maastoalueita. Tämän kaltaisessa maastossa vastustaja ei pysty hyödyntämään oman kalustonsa vahvuuksia. Oppaassa kuvataan lisäksi, että vastustajan maalitustoiminnan vaikeuttamiseksi pyritään runsailla vale- ja vaihtoasemilla sekä useilla taistelun aikaisilla ryhmitysmuutoksilla.⁷⁴

Myös laajalle alueelle ryhmittäminen määritetään hyökkäyksen valmisteluissa vastustajan ilma-aseen ja epäsuorantulen vaikutuksen vähentämisen keinoiksi⁷⁵. Ilma-aseen vaikutuksen

⁷¹ *Jalkaväen taisteluohjesääntö* (1995), s. 125–139.

⁷² Sama, s. 114–117.

⁷³ Sama, s. 145.

⁷⁴ *Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohje* (2013), s. 20–21.

⁷⁵ *Jalkaväen taisteluohjesääntö* (1995), s. 174.

vähentämiseksi ohjesäännössä määritetään monessa kohdassa siirtyminen tai taisteluliikkeen suorittaminen pimeällä tai huonon lentosään vallitessa⁷⁶.

Jääkäripataljoonan (PSAJON) taktisessa ohjeessa vuodelta 2006 ilma-aseen vaikutuksen välttämiseksi ohjeistetaan perustaksi laadittavan arvio vihollisen ilmatoiminnasta. Käytännön toimenpiteiksi ilma-aseen vaikutuksen vähentämiseksi ohjeessa määritetään ilmatilanteen seuraaminen ja tähystäminen, hälyttäminen sekä oikea toiminta ilmauhan aikana. Ohjeen samassa luvussa ohjeistetaan näiden toimenpiteiden toteutus. Jääkäripataljoonan siirtämisen ohjeistuksessa otetaan myös kantaa ilma-aseen vaikutuksen välttämiseksi. Siinä ohjeistetaan käyttämään useata marssiosastoa, käyttämällä tiestöllä ja aukeilla alueilla parasta mahdollista ajonopeutta ja suunnitella ilmatorjunnan käyttö myös siirtymisten ajaksi.⁷⁷ Vastustajan asevaikutuksen vähentämiseksi taktisessa ohjeessa määritetään yleiset passiiviset suojautumisen keinot, jotka ohjeistuksessa ovat maastouttaminen, hajauttaminen, linnoittaminen, joukkojen liike, salaaminen ja harhauttaminen sekä huonon lentosään hyväksikäyttö.⁷⁸

Laajat ryhmykset ja omien asemien linnoittaminen ovat keinoja, joilla pyritään tilanteeseen, missä vastustajan vahvuudet eivät pysty täydellä tehokkuudella vaikuttamaan omiin joukkoihin. Tämän kaltainen ajattelu ja pyrkimys ovat liikesodankäynnin periaatteiden mukaisia.

Vastustajan ilma-ase ja epäsuorantulen käyttö nähdään selkeästi sen vahvuudeksi. Tästä johtuen ilma-aseen vaikutuksen vähentämiseen tähtääviä toimenpiteitä käsitellään ohjesäännöissä useita. Toimenpiteillä on tarkoituksena saattaa omat joukot sellaiseen asetelmaan, jossa vastustajan vahvuutta ei kyetä täydellä tehokkuudella kohdentamaan omia joukkoja vastaan. Tämä on selkeästi vastustajan vahvuuksien välttämistä.

Jalkaväen taisteluohjesäännössä on oma lukunsa salaamisesta ja harhauttamisesta. Ohjesääntö määrittää salaamisen ja harhauttamiselle seuraavanlaiset tavoitteet. Salaamisen tarkoituksena on estää vastustajaa saamasta tietoa omien joukkojen siirroista, sijainnista, toimenpiteistä tai aikomuksista. Harhauttamisen tarkoituksena puolestaan määritetään antaa vastustajalle väärä käsitys omien joukkojen määrällisistä vahvuuksista, laadusta, sijainnista tai käytöstä. Toimenpiteiksi salaamiseen ohjesäännössä ohjeistetaan käskyjen antaminen vai niille henkilöille, jotka niitä tarvitsevat. Linnoittamisen eri toimintavaiheet ohjeistetaan salaamaan maastouttamalla. Vastustajan lämpötiedustelua ohjeistetaan vaikeuttamaan sijoittamalla

⁷⁶ *Jalkaväen taisteluohjesääntö* (1995), s. 135.

⁷⁷ *Jääkäripataljoonan taktinen ohje* (2006), s. 45–46.

⁷⁸ Sama, s. 37.

majoitukset ja ajoneuvot puiden suojaan sekä naamioimaan ne lämpösäteilyä vähentävillä välineillä.⁷⁹

Salaaminen määritetään jääkäripataljoonan taktisessa ohjeessa keinoksi vastustajan vahvuuksien välttämiseksi. Salaamisen tarkoitus taktisessa ohjeessa määritetään seuraavasti: ”*Salaamisen tarkoituksena on estää vihollista saamasta toimintaansa hyödyttäviä tietoja jääkäripataljoonan siirroista, sijainnista, aikeista ja toimenpiteistä*”. Toimenpiteinä ohjeistetaan johtamisen osalta olla käyttämättä radioyhteyksiä johtamiseen oltaessa irti taistelusta ja estää jääkäripataljoonan asiakirjoja joutumasta asiaankuulumattomille henkilöille. Taktisessa ohjeessa listataan useita toimintoja, jotka voivat paljastaa jääkäripataljoonan. Ohjeessa otetaan kantaa keinoihin, joilla näitä toimintoja kyetään salaamaan. Esimerkiksi suorittamaan joukkojen siirrot pimeään ja huonon lentosään aikaan, hajauttamaan joukkojen ryhmytykset laajalle alueelle ja maastouttaa sekä naamioida lämpöä tuottavat kohteet.⁸⁰ Harhauttaminen ohjeistetaan suunniteltavaksi osana muuta omien joukkojen taistelujen suunnittelua. Harhauttamisen päämääräksi määritetään vastustajan päätöksentekokyvyn heikentäminen hidastamalla ja ohjaamalla vastustaja tekemään vääriä päätöksiä. Tavoitteeksi harhauttamisella ohjeistetaan myös olevan vastustajan huomion ja toiminnan suuntaaminen omien joukkojen toiminnan kannalta toisarvoisiin kohteisiin. Käytännön toimenpiteinä taktisessa ohjeessa harhauttamisessa ohjeistetaan erehdyttävää tulti- ja taistelutoimintaa, harhauttavia jälkiä sekä valetukikohtia ja valelaitteita.⁸¹

Pataljoonan taisteluosaston oppaassa vastustajan toiminnan vaikeuttamiseksi on määritelty salaamisen, harhauttamisen ja yllätyksen muodostama kokonaisuus. Kokonaisuuden päämäärän todetaan olevan vastustajan tilannetietoisuuden heikentäminen ja tämän kautta johdattaa vastustaja tekemään vääriä arvioita sekä niiden perusteella tekemään vääriä ratkaisuja. Tällä kokonaisuudella vaikeutetaan vastustajan maalittamiskykyä ja samalla vähennetään omiin joukkoihin kohdistuvaa vastustajan asevaikutusta.⁸²

Salaamisesta ja harhauttamisesta on taisteluosaston oppaassa oma lukunsa, jossa tarkoitusta ja toimenpiteitä on tarkennettu. Luvussa todetaan salaamisen ja harhauttamisen olevan toisiaan täydentäviä toimenpiteitä. Niillä pyritään vähentämään vihollisen asevaikutusta omiin joukkoihin ja samalla luomaan omille joukoille mahdollisuus päästä yllätykseen vastustajan joukkoja vastaan. Salaamisen tarkoituksiksi oppaassa määritetään taisteluosaston toiminta-ajatuksen, taistelun toteuttamiseen liittyvien suunnitelmien ja käskyjen, joukkojen

⁷⁹ *Jalkaväen taisteluohjesääntö* (1995), s. 67–69.

⁸⁰ *Jääkäripataljoonan taktinen ohje* (2006), s. 42.

⁸¹ Sama.

⁸² *Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohje* (2013), s.4.

ryhmyksen sekä tiedustelu- ja johtamisjärjestelmän suorituskyvyn salaamisen.

Harhauttamisen tarkoituksena on määrätellään antaa vastustajalle väärä käsitys taisteluosaston todellisesta toiminnasta ja ryhmyksestä sekä saada vastustajan toiminta kohdistettua omien joukkojen toiminnan kannalta toisarvoisiin kohteisiin tai toimintoihin. Oppaan kohdassa korostetaan, että taisteluosaston tulee välttää vastustajan kannalta houkuttelevien maalien muodostamista alttiiksi vastustajan asevaikutukselle. Keinoiksi vaikutuksen välttämiseksi tai vähentämiseksi oppaassa mainitaan joukkojen hajautettu käyttö, maaston hyväksikäyttö, huonon lentosään hyödyntäminen ja tiestönkäytön huolellinen suunnittelu.⁸³

Salaaminen ja harhauttaminen voidaan katsoa vastustajan vahvuuksien välttämiseksi, koska näillä toimenpiteillä pyritään esimerkiksi välttämään vastustajan päävoiman suuntaaminen omien joukkojen todellista ryhmitystä tai pääryhmitystä vastaan.

Vastustajan tulivaikutuksen vähentämiseksi ja väistämiseksi jääkäripataljoonan taktisessa ohjeessa ohjeistetaan passiivisesta suojautumisesta. Passiivisen suojautumisen tavoitteena on estää ja vaikeuttaa vastustajaa havaitsemasta omaa joukkoa ja tätä kautta vaikeuttaa joukon maalittamista sekä lisätä joukon taistelunkestävyyttä. Ohjeessa todetaan passiivisen suojautumisen toimenpiteiden olevan luonteeltaan ennaltaehkäiseviä ja kaikkien joukkojen, aselajista riippumatta, suoritettavia toimenpiteitä. Passiivisen suojautumisen keinoiksi taktisessa ohjeessa määritetään hajauttaminen, maastouttaminen, liikkeen hyödyntäminen suojana, linnoittaminen, panssarointi ja valelaitteet. Ohjeessa korostetaan maaston hyväksikäytön olevan yleisin ja tärkein keino jääkäripataljoonan maastouttamiseksi. Ohjeessa listataan lisäksi esimerkkejä maaston hyväksi käytöstä. Hyökkäys osassa taktista ohjetta todetaan, että uhka jääkäripataljoonalle muodostuu jo hyökkäyksen lähtöalueella. Ohjeessa todetaan, että vastustaja pyrkii vaikuttamaan jääkäripataljoonaan sen siirtyessä hyökkäys alueelle tiedustelulla, ilmaiskuilla, sirote miinoitteilla ja maahanlaskuilla. Hyökkäystaistelussa suurimmiksi vastustajan uhiksi nähdään epäsuora- ja panssarivaunujen tuli. Näiden välttämiseksi korostetaan erityisesti maastonkäyttökykyä ja jatkuvaa maastouttamista.⁸⁴

Jääkäripataljoonan taktisen ohjeen viivytystaisteluluvussa vastustajan suorittama saarroitus tai maahanlasku nähdään vastustajan vahvaksi uhaksi. Uhkaan ohjeistetaan varautumaan käyttämään reservejä ja epäsuoraa tulta oman vastuualueen sivustoille sekä syvyyteen uhan torjumiseksi.⁸⁵

⁸³ *Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohje* (2013), s. 9.

⁸⁴ *Jääkäripataljoonan taktinen ohje* (2006), s. 43–54.

⁸⁵ Sama, s. 111.

Vastustajan vahvuuksien välttämässä korostuu käsiteltyjen ohjesääntöjen perusteella ilmaaseen ja epäsuoran tulen tulivaikutuksen välttäminen maastouttamalla sekä hajauttamalla. Toinen korostunut tekijä ohjesääntöjen perusteella on vastustajan panssariaseen tehokkaan toiminnan välttäminen valitsemalla sille epäedullinen taistelumaasto.

3.3 Vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin

Jalkaväen taisteluohjesäännön vuodelta 1995 ensimmäisessä luvussa todetaan tehokkaan tulenkäytön mahdollistamiseksi vastustaja ryhmittää tuliyksiköt, johtamispaikat ja niiden tarvitsemat tekniset laitteet mahdollisimman etupainoisesti. Tämä on selkeä teema vastustajan heikkouksista ja niihin vaikuttamisesta läpi koko kenttäohjesäännön.⁸⁶

Kenttäohjesäännössä kohdassa pioneeritoiminta suluttamisen päämääräksi kuvataan pakottaa vihollinen jalkautumaan panssariajoneuvoistaan ja taistelemaan jalkaväen kannalta edullisessa maastossa. Tämä tekijä voidaan katsoa omien vahvuuksien kohdistamiseksi vastustajan heikkouksia vastaan.⁸⁷

Hyökkäyksen perusteet kohdassa kenttäohjesäännössä todetaan telakuorma-autoilla siirtyvien hyökkäysosien pystyvän siirtymään vastustajan ryhmittäen syvyyteen käyttämällä sellaista maastoa, jossa vastustajan kaluston käyttö ei ole edullista.⁸⁸ Tällä pyritään kenttäohjesäännön mukaan yllättämään vastustaja ryhmittäen syvyydessä ja käymään taistelua vastustajaa vastaan sille epäedullisessa maastossa sen tukevia osia kohden. Kohdassa hyökkäyksen suunnittelu korostetaan vastustajan toiminta mahdollisuuksia arvioitaessa, että on selvítettävä vastustajan toiminnalle tärkeät maaston kohdat hyökkäys alueella. Hyökkäyksen suuntaamisesta ohjeistetaan, että pataljoonan hyökkäyksen suuntaaminen tulee olla sellainen, että vastustaja on mahdollista lyödä tai tuhota.

Kenttäohjesäännön kohdassa koukkaus todetaan koukkaukselle olevan ominaista hyökätä vastustajan sivustaan tai selustaan yllättävästä ja vaikeakulkuisesta suunnasta.

Kenttäohjesäännössä kuvataan piirroksen avulla, kuinka hyökkävään vastustajan päävoima sidotaan taisteluun erillisellä sitovalla joukolla ja samalla harhautetaan vastustajaa omien päävoimien suuntaamisesta. Päävoimien suuntaamiseksi ohjeistetaan 10–20 kilometriä omista sitovista joukoista, jotta epäsuoraa tulta voidaan käyttää koukkaukseen liittyen. Peitteinen

⁸⁶ *Jalkaväen taisteluohjesääntö* (1995), s. 17.

⁸⁷ Sama, s. 59.

⁸⁸ Sama, s. 127.

maasto ja huonot näkyvyys antavat mahdollisuuden tukeutua vastustajan ryhmityksen syvyyteen. Syvyyteen päästessä pyritään hyökkäämään yllättävästä suunnasta vastustajan komento- ja huoltopaikkoja vastaan, jotka ohjesäännön perusteella muodostavat eteen työnnettyinä vastustajan heikkouksia.⁸⁹

Kenttäohjesäännön puolustus osiossa korostetaan pataljoonan puolustusaseman ryhmitystä suunniteltavan sellaiselle alueelle, jossa maasto rajoittaa parhaiten panssarivaunujen käyttöä. Yhdistämällä suluttaminen ja sen myötä vastustaja pakottaminen jalkautumaan sekä epäsuoran tulen käyttö, päästään vaikuttamaan kenttäohjesäännön mukaan vastustajan heikkoutena pidettävään lähitaistelukykyyn.⁹⁰

Jääkäripataljoonan taktinen ohje vuodelta 2006 ei sisällä erillistä osiota vastustajasta, mutta ohjeen johdannossa todetaan vastustajan toiminnan osalta viitattavan harjoitusvastustaja A2 oppaassa kuvattuun mekanisoituun pataljoonaan. Taktisen ohjeen liitteessä täydennetään vastustajan toiminnan kuvausta. Liitteessä kuvataan metsämaaston rajoittavan panssarivaunujen ja rynnäkköpanssarivaunujen liikettä sekä vaikeuttava vastustajan taktiikan mukaisia taisteluliikkeitä. Liitteessä kuvataan vastustajan suojaavan sivustoja partioilla.⁹¹

Luvussa tiedustelu taktisessa ohjeessa todetaan pataljoonan tiedustelun kannalta ensisijaisia tiedustelun kohteita vastustaja olevan johtamisen, epäsuorantulen ja huollon ryhmitykset.⁹² Tämä voidaan lukea edellytyksien luomiseksi vastustajan heikkouksiin vaikuttamiselle.

Tiedustelulla on suuri merkitys vaikuttamisessa vastustajan heikkouksiin. Tiedustelulla tulee selvittää, missä vastustajan heikkoudet sijaitsevat, jotta niihin ylipäättänsä kyetään vaikuttamaan. Ohjesäännöissä korostetaan tiedustelun olevan onnistuneen hyökkäys- tai puolustustaistelun edellytys lähes joka tilanteessa.

Taktisen ohjeen kohdassa pääosien taistelu kuvataan hyökkäyksen suuntaamisesta siten, että se tulee suunnata vastustajan sivustaan. Vaikutuksen kohdistamisessa korostetaan pyrkimystä kohdistaa omien joukkojen voima vastustaja pehmeisiin osiin. Pehmeiksi osiksi määritellään taktisessa ohjeessa vastustajan tuliyksiköt, johtamis- ja huoltopaikat. Kohdassa todetaan tällä toiminnalla saatavan aikaan vastustajan taistelujärjestyksen rikkoutuminen ja toiminnan jatkamisen edellytykset.⁹³ Tämän voidaan katsoa olevan vaikuttamista vastustajan heikkouksiin. Taktisessa ohjeessa havainnollistetaan kuvien avulla hyökkäyksen olevan samankaltainen kuin jalkaväen kenttäohjesäännössä esitetty koukkaus. Taktisessa ohjeessa

⁸⁹ *Jalkaväen taisteluohjesääntö* (1995), s. 152–155.

⁹⁰ Sama, s. 109–114.

⁹¹ *Jääkäripataljoonan taktinen ohje* (2006), s. 7 ja liite 2.

⁹² Sama, s. 30.

⁹³ Sama, s. 65.

esiintyy kärjessä hyökkäävä vastustajan päävoimat sitova joukko ja omat päävoimat, joka suunnataan peitteisen maaston kautta vastustajan sivustaan.

Mekanisoidun taisteluosaston käsikirjassa vuodelta 2006 on lyhyt vastustajan toimintaperiaatteita käsittelevä luku. Luvussa todetaan vastustajan liikkeen suuntautuvan yleensä teiden ja kantavien urien mukaisesti. Luvussa todetaan myös vastustajan käytössä olevan kaluston hyvän maastoliikkuvuuden muodostavan mahdollisuuden koukkauksiin tiettömässäkin maastossa. Vastustajan käyttämä toimintaperiaate edellyttää käsikirjan mukaan suurta ampumatarvike- ajoneuvokalustohuoltoa. Huoltokuljetukset vaativat liikkuaakseen raskasta kuormitusta kestävästi.⁹⁴ Käsikirjan johdannossa ei viitata A2 harjoitusvastustajaan, mutta kuvattu vastustajan toimintaperiaatteet vastaavat niitä täysin.

Hyökkäysosiossa käsikirjassa kuvataan taistelua vahvan vastustajan kanssa siten, että taisteluosasto sitoo kärkiyksiköllä vastustajan taisteluun ja lyö pääosillaan vihollisen. Hyökkäyksen toteuttamisesta korostetaan, että omien joukkojen vaikutus on kohdistettava vastustajan kärjen sijasta erityisesti vastustajan johtamis- ja tukiyksiköihin. Tukiyksiköillä tarkoitetaan tässä yhteydessä erityisesti vastustajan huoltoa. Kootussa iskussa mekanisoidun taisteluosaston hyökkäyksen päämääräksi määritetään vastustajan johtamis- ja tukiyhteyksien katkaiseminen. Tätä kautta on tarkoitus rikkoa vastustajan taistelujärjestys.⁹⁵ Suuri huollon tarve ja tästä johtuen niiden tuominen lähellä hyökkäyksen kärkeä sekä juuri huoltoon vaikuttaminen on vaikuttamista vastustajan heikkouksiin.

Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohje vuodelta 2013 ei sisällä erillistä osiota vastustajan toiminnasta eikä siinä viitata mihinkään vastustajan toimintaa käsitteleviin asiakirjoihin. Ohjeen kohdassa taisteluosaston käyttöperiaatteet todetaan, että alueellisen taistelun vaikutuksesta vastustajan hyökkäysryhmitys venyy tai ruuhkautuu. Venyminen ja ruuhkautuminen laskee ohjeen mukaan vastustajan kykyä suojata haavoittuvia kohteitaan.⁹⁶

Ohjeen osioissa, joissa käsitellään omien joukkojen toimenpiteitä, ei kuvauksia vastustajan heikkouksiin vaikuttamisesta juurikaan löydy. Kohdassa panssarintorjunta puolustuksessa todetaan, että vastustajan hyökkäyksen edetessä muodostuu vastustajan iskuportaan taakse alueita, joissa panssarintorjunnalla kyetään vaikuttamaan vastustajan tukiosiin.⁹⁷

Ohjesääntöjen teksteissä vastustajan heikkouksina nähdään mekanisoidun joukon tarvitsema runsas huollontarve ja johtamisen edellyttävät eteen työnnettyt johtamispaikat sekä tuliyksiköt.

⁹⁴ *Mekanisoidun taisteluosaston käsikirja (2009)*, s. 12–13.

⁹⁵ Sama, s. 58–59.

⁹⁶ *Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohje (2013)*, s. 2.

⁹⁷ Sama, s. 32.

Tällä näkökulmalla ohjesäännöissä vaikutus vastustajan heikkouksiin ilmenee toimenpiteinä ja tavoitteina suunnata oman joukon suorituskyky näitä kohteita vastaan. Lisäksi vastustajalle nähdään epäedullisena mekanisoidulle joukolle tyypillinen jalan taistelevien henkilöiden määrä, jota pyritään hyödyntämään pakottamalla vastustaja taistelemaan jalkautuneena.

3.4 Painopiste

Jalkaväen taisteluohjesäännössä vuodelta 1995 painopistettä käsitellään useassakin eri kohdassa. Painopistettä käsiteltäessä kuitenkin taisteluohjesäännössä kuvataan pääasiassa omien joukkojen ja oman tulen keskittämistä mahdollisimman paljon jollekin tietylle alueelle. Tämä vastaa enemmän suomalaista käsitystä painopisteestä eikä se ole täysin liikesodankäynnin teorian mukainen painopiste.

Taisteluohjesäännön hyökkäys luvussa todetaan iskuportaan olevan ne yksiköt vahvennuksineen, joilla vihollisen ryhmyykseen tunkeudutaan murtoalueella. Hyökkäyksen päämääräksi määritetään vastustajan lyöminen tai tuhoaminen ja omille joukoille tärkeän alueen valtaaminen vastustajalta.⁹⁸ Tässä suhteessa pataljoonan iskuporras voidaan nähdä painopisteenä, jolla pataljoonan komentaja kokee pystyvänsä suorittamaan pataljoonalle käsketyt tehtävät. Liikesodankäynnin ajattelun mukaisesti iskuporrasta on tuettava kaikki mahdollisin keinoin.

Taisteluohjesäännön hyökkäys luvun kohdassa pioneeritoiminta kuvataan pioneeritoiminnan tärkeimmäksi tehtäväksi iskuportaan liikkeen edistämisen.⁹⁹ Tämä tukee iskuportaan näkemistä painopistejoukkona pataljoonalle.

Iskuporrasta tukevia osia käsiteltäessä kenttäohjesäännössä kuvataan hyökkäyksen menestyksen riippuvan suurelta osalta epäsuorantulen määrästä, osuvuudesta ja oikea-aikaisuudesta.¹⁰⁰ Tällä perusteella voisi ajatella painopistejoukon olevankin epäsuorantulen yksiköt pataljoonassa, mutta kenttäohjesääntö ei muilta osin tue tätä ajatusta. Epäsuorantulen yksiköt mielletään kenttäohjesäännön mukaan iskuporrasta tukeviksi yksiköiksi, joilla muodostetaan tulenkäyttöön panopiste ajallisesti ja paikallisesti.

Reservien käytöstä kenttäohjesäännössä kuvataan, että pataljoonan komentaja käyttää reserviä laajentaakseen saavutettua menestystä. Tämä tukee painopistejoukon tukemisajattelua.

⁹⁸ *Jalkaväen taisteluohjesääntö* (1995), s. 127.

⁹⁹ Sama, s. 143.

¹⁰⁰ Sama, s. 146.

Samassa kohdassa tosin kuvataan myös reservien käyttöä sinne suuntaan, missä hyökkäys ei menesty. Tämä puolestaan ei tue ajattelua, jossa käytössä oleva tukeva voima käytetään sen tukemiseen, millä kyetään tavoite saavuttamaan.¹⁰¹

Painopistettä kuvataan kenttäohjesäännössä eri aselajien osalta myös niiden toimintojen ja määrällisen voiman keskittämiseksi jollekin tietylle alueelle. Painopistettä ei kenttäohjesäännön mukaan mielletä tietyn joukon tukemiseksi vaan alueellisen ja ajallisen vahvuuden luomiseksi.

Jääkäripataljoonan taktisessa ohjeessa vuodelta 2006 kuvataan reservien käytön tärkeimpänä tehtävänä olevan menestyksen hyödyntäminen. Pääosien taistelun päämääränä taktisessa ohjeessa määritetään olevan vastustajan lyöminen tai tuhoaminen. Hyökkäyksen päämäärät on taktisessa ohjeessa kuvattu vastaavalla tavalla kuin jalkaväen taisteluohjesäännössä. Tämän perusteella myös taktisen ohjeen mukaan painopistejoukkona voidaan pitää jääkäripataljoonan pääosia. Epäsuoran tulen käytöstä korostetaan, että murtokohdassa taistelevan joukon tukemista ja sen eristämistä tulella, jotta vastusta ei saa suunnattua lisäjoukkoja murtoalueella taistelevia pääosia vastaan. Tämä tukee pääosien ajattelua painopistejoukkona jääkäripataljoonan taktisen ohjeen mukaan.¹⁰²

Liikkeenedistämistä käsittelevässä kohdassa taktisessa ohjeessa korostetaan liikkeenedistämisen tärkeimmäksi tehtäväksi pääosien liikkeenedistämistä. Toimenpiteiksi pioneerivoiman taistelijaotuksen muodostamiseksi taktisessa ohjeessa kuvataan tiedustelutiedot ja tilanteenarviot liikkeenedistämisen tarpeesta pääosien hyökkäysreiteillä.¹⁰³ Pääosien liikkeen edistäminen on tässä suhteessa painopistejoukon tukemisen korostamista.

Myös jääkäripataljoonan taktisessa ohjeessa painopiste kuvataan enemmänkin oman tulen ja omien joukkojen määrällisenä keskittämisenä tietyllä alueelle ajallisesti kuin liikesodankäynnin teorian mukaisen painopistejoukon luomisena. Ohjeen sisältö on hyvin samankaltainen jalkaväen taisteluohjesäännön kanssa tässä suhteessa.

Mekanisoidun taisteluosaston käsikirjassa vuodelta 2009 kohtaamishyökkäystä kuvattaessa todetaan, että kohtaamistilanteessa taisteluosastolla tulee olla mahdollisimman vahva kärki. Vahvan kärjen käytöllä pyritään käsikirjan mukaan ylläpitämään taisteluosaston liikenopeus lyömällä heikot vastustajan osat ja tämän kautta säästää taisteluosaston pääosien käyttöä vastustajan vahvoja osia vastaan. Tässä yhteydessä taisteluosaston vahva kärki voidaan nähdä painopistejoukkona, jolla taisteluosaston komentaja ajattelee pääsevänsä haluttuun

¹⁰¹ *Jalkaväen taisteluohjesääntö* (1995), s. 147.

¹⁰² *Jääkäripataljoonan taktinen ohje* (2006), s. 65–69.

¹⁰³ Sama, s. 72.

tavoitteeseen. Tässä tapauksessa tavoitteena on pääosien säästäminen valmisteltua hyökkäystä vasten vastustajan vahvempia osia vastaan.¹⁰⁴ Vahvan kärjen mieltämistä painopistejoukkona tukee myös kärjen tukemista kohtaamisessa käsittelevä osio. Kohdassa todetaan epäsuoralla tulella kärjen tukemisesta, että epäsuorantulen yksiköt ajavat tuliasemiin nopeasti oman suojansakin kustannuksella, jotta kärkeä saadaan nopeasti tuettua. Tämä tukee ajatusta, että painopistettä tuetaan kaikin mahdollisin keinoin.¹⁰⁵

Vahvan kärjen korostaminen ja sen luomat edellytykset taisteluosaston muulle toiminnalle poikkeaa ajattelumalliltaan jalkaväen taisteluohjesäännöstä sekä jääkäripataljoonan taktisesta ohjeesta käsiteltäessä liikesodankäynnin mukaista painopistettä.

Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohjeessa vuodelta 2013 hyökkäyksen päämäärät on määriteltäviä muiden ohjesääntöjen tapaan vastustajan lyömiseksi tai tuhoamiseksi ja tärkeän alueen valtaamiseksi. Toimintavaihtoehtoisiksi taisteluosaston ohjeessa kuvataan koottu vaikutus tai hajautettu vaikutus. Käsiteltäessä koottua vaikutusta ohje poikkeaa muista ohjesäännöistä. Taisteluosaston ohjeessa korostetaan, että kootulla hyökkäyksellä luodaan edellytykset epäsuoralle tulelle ja panssarintorjunnalle vastustajan lyömiseksi tai tuhoamiseksi.¹⁰⁶

Epäsuorantulen yksiköiden käytöstä muissa yhteyksissä taisteluosaston ohjeessa epäsuoran tulen yksiköitä kuvataan perinteisempään tukevan yksikön tapaan. Kohdassa puolustus epäsuoran tulen yksiköiden tärkeimpinä tehtävinä korostetaan kykyä koottuun tulenkäyttöön jääkäriyksiköiden taisteluun liittyen. Kootussa tulenkäytössä korostetaan tulen määrällistä vahvuutta ajallisesti ja paikallisesti.¹⁰⁷

Taisteluosaston ohjeen kohdassa panssarintorjunta kuvataan panssarintorjunnan olevan oleellinen osa taisteluosaston vaikuttamiskykyä. Panssarintorjunta-aseita ohjeistetaan käyttävän aktiivisesti koko taisteluosaston vastualueen syvyydessä.¹⁰⁸ Lisäksi ohjeessa kuvataan, että panssarintorjunnan vaikutus voidaan yhdistää jääkäriyksiköiden tuhoamisalueille. Panssarintorjuntaan liitetään olennaisesti epäsuorantulen käyttö ja suluttaminen sekä jääkäriyksiköiden antama suoja panssarintorjuntajoukoille. Epäsuoran tulen ja sulutteiden yhdistäminen panssarintorjuntaan esiintyy muissakin ohjesäännöissä, mutta taisteluosaston ohjeessa panssarintorjunnan vaikutuksen tärkeys tuodaan korostetusti esille.

¹⁰⁴ *Mekanisoidun taisteluosaston käsikirja* (2009), s. 51.

¹⁰⁵ Sama, s. 64.

¹⁰⁶ *Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohje* (2013), s. 46–48.

¹⁰⁷ Sama, s. 30.

¹⁰⁸ Sama, s. 32.

Tässä suhteessa panssarintorjuntaa voidaan taisteluosaston ohjeen mukaan pitää painopistejoukkona.

Painopiste kuvataan käsitellyissä ohjesäännöissä suurimmaksi osaksi joukkojen ja asevaikutuksen määrälliseksi keskittämiseksi. Painopisteellä pyritään ohjesääntötekstien perusteella olemaan vastustajaa vahvempi ajallisesti ja paikallisesti. Tämän tarkastelun perusteella käsitellyt ohjesäännöt eivät kuitenkaan käsittele painopistettä tietynä joukkona, jolla taistelu muiden joukkojen tukemana ratkaistaan.

3.5 Muutos ohjesäännöissä

Voimassa olevat ohjesäännöt ajoittuvat 18 vuoden aikavälille julkaisu ajankohdan perusteella. Tämän kaltaiseen ajanjaksoon sisältyy uhkakuvien muutosta, asetekniikan ja joukkojen kehittymistä, jotka saattavat johtaa omien joukkojen käyttötapojen muutokseen. Tässä alaluvussa käsitellään, mitä keskeisiä muutoksia ohjesäännöissä on tapahtunut joukkojen käyttöperiaatteiden ja yleisten taktisten periaatteiden valossa.

Tämän tutkimuksen perusteella suurimmat muutokset pataljoona tasolla ovat toiminta-alueen kasvaminen kaikissa taitelulajeissa. Toiminta-alueen kasvamisen myötä pataljoona tasolla komentaja keskeisyys on vähentynyt ja alayksiköiden toiminnan vapaus on kasvanut.¹⁰⁹

Tämän tutkimuksen perusteella taktisten periaatteiden painotuksessa on muutos suurimmillaan voimien vaikutuksen keskittämisen ja aktiivisuuden korostumisen kasvamisessa. Lisäksi toiminnan vapautta korostetaan maavoimien uudistettua taistelutapaa käsittelevässä ohjesäännössä muita enemmän. Periaatteita ilmenee kaikissa aikavälin ohjesäännöissä eikä lukumäärällisesti ole merkittävää eroa.¹¹⁰

3.6 Johtopäätökset

Tämän tutkimustyön perusteella liikesodankäynnin teorian periaatteita ilmenee pataljoona tason ohjesäännöissä. Tässä työssä keskeisiksi määritetyistä periaatteista johtamisen vapaus

¹⁰⁹ Sotatieteiden maisterikurssi 3 sotataidon opiskelijat, Taktisten periaatteiden muutos ohjesäännöissä, kysely 2013, materiaali tutkijan hallussa.

¹¹⁰ Sama.

näyttää toteutuvan pataljoonan tasolla ja sen suhteessa ylempään johtoportaan. Ohjesääntöteksteissä korostetaan komentajan tärkeyttä ymmärtää ja tietää ylempään johtoportaan taistelujatusta ja päämäärä sekä niiden muutokset kaikissa tilanteissa. Pataljoona tason omassa sisäisessä johtamisessa tämän tutkimustyön perusteella korostuu komentaja keskeisyys ja alajohtoportaan toiminnan vapaus on vähäistä. Alajohtoportaiden toiminnan vapauden lisäämiseksi ja toiminnan vapauden mahdollistamiseksi ohjesääntöissä korostetaan tehtävien suunnitteluprosessia. Suunnitteluprosessin tulee olla vuorovaikutteista ala- ja yläjohtoportaan välillä, jotta varmistetaan molempien johtamistasojen toimintojen suuntautuminen yhteisen päämäärän hyväksi. Käsiteltäessä uusimpia ohjesääntöjä komentaja keskeisyys ohjesääntöjen sisällössä vähenee ja tehtävä taktiikan mukainen alajohtoportaan toiminnan vapaus kasvaa.

Tässä tutkimustyössä keskeiseksi liikesodankäynnin teorian periaatteeksi määritetty vastustajan vahvuuksien välttäminen esiintyy kaikissa käsitellyissä ohjesääntöissä. Tämä periaate esiintyy neljästä periaatteesta voimakkaimmin ohjesääntöissä. Vastustajan vahvuuksien välttäminen ilmenee maastonkäytön ja hajauttamisen korostamisella. Maastonkäytöllä, hajauttamalla ja harhauttamalla pyritään välttämään vastustaja asevaikutusta. Ohjesääntöissä vastustajan vahvuuksina nähdään tämän tutkimustyön perusteella voimakas ilma-ase ja epäsuorantulen käyttökyky.

Vastustajan heikkouksiin vaikuttaminen ilmenee ohjesääntöissä tämän tutkimustyön perusteella pyrkimyksenä päästä vaikuttamaan vastustajan huolto- ja tukiosiin. Ohjesääntöissä kuvataan vastustajan toiminnan vaativan huolto- ja tukiosien oloa taistelevan kärjen lähellä, joka muodostaa näistä vastustajalle heikkouden. Onnistuneen tiedustelun merkitystä korostetaan vastustajan heikkouksien määrittämisen ja löytämisen ehdottomaksi edellytykseksi. Heikkouksiin pyritään ohjesääntöjen perusteella vaikuttamaan sitomalla vastustajan päävoima taisteluun ja vaikuttaa omilla päävoimilla sivustan ja selustan kautta kriittisinä kohteina pidettyihin maaleihin.

Vastustajan joukon vähäinen jalan taistelevien sotilaiden määrä nähdään sille heikkoutena. Tähän heikkouteen pyritään päästä vaikuttamaan valitsemalla taistelualue siten, että se pakottaa vastustajan taistelemaan jalkautuneena. Tämä on yhtenevä myös vahvuuksien välttämisen kanssa, jossa pyritään maastonkäytöllä vähentämään vastustajan kauaskantoisen suora-ammuntatulen vaikutusta. Lisäksi omina vahvuuksina nähdään omien joukkojen suuri taistelija määrä ja tämä seikka on suoraan liikesodankäynnin mukaista ajatusmallia, jossa omia vahvuuksia suunnataan vastustajan heikkouksia vastaan.

Liikesodankäynnin teorian mukainen painopiste ilmenee ohjesääntöjen sisällöissä tämän tutkimustyön perusteella kaikkein vähiten. Työssä käsitellyissä ohjesäännöissä painopiste mielletään lähes poikkeuksetta omien joukkojen ja tulivaikutuksen määrällistä keskittämistä johonkin tiettyyn pisteeseen tietyllä ajan hetkellä. Ohjesäännöissä on hyvin vähän viitteitä omien voimien keskittämistä tietyn joukon tukemiseen, jota pidetään painopistejoukkona.

Liikesodankäynnin teorian periaatteet ilmenevät ohjesäännöissä yksittäisinä periaatteina ja toimintatapoina. Tämän tutkimustyön perusteella ei voida voimassa olevia pataljoona tason ohjesääntöjä pitää liikesodankäynnin teorian mukaisina kokonaisuuden kannalta.

Taistelulajeilla ei ole tämän tutkimustyön perusteella merkittävää merkitystä liikesodankäynnin periaatteiden ilmenemiselle ohjesäännöissä. Periaatteiden ilmeneminen jakautui tasaisesti taistelulajien kesken.

4 LIIKESODANKÄYNNIN TEORIAN PERIAATTEET KÄYTÄNNÖN HARJOITUSTOIMINNASSA

Tässä luvussa käsitellään liikesodankäynnin teorian tärkeimpien periaatteiden ilmenemistä käytännön tasolla sotaharjoituksissa. Käytännön ilmenemistä tutkittiin havainnoimalla sotaharjoituksissa ja havainnoiteja täydennettiin suorittamalla asiantuntija haastatteluja. Havainnoinneissa ja haastatteluissa käytettiin neljää liikesodankäynnin teorian keskeisten periaatteiden muodostamaa teemaa: vastustajan vahvuuksien välttäminen, vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin, johtamisen joustavuus ja painopiste. Havainnoinneissa ja haastatteluissa pyrittiin keskittämään huomio niihin asiakokonaisuuksiin ja toimenpiteisiin, jotka tulivat esille ohjesääntötarkastelun perusteella.

Havainnointia suoritettiin kahdessa eri sotaharjoituksessa. Havainnointi oli luonteeltaan osallistuvaa havainnointia, joista ensimmäinen sotaharjoitus oli aktiivista osallistuvaa havainnointia ja toinen passiivista osallistuvaa havainnointia¹¹¹.

Ensimmäinen havainnointi suoritettiin Maasotakoulun johtamassa esikunta- ja johtamisharjoituksessa¹¹², jossa sotatieteiden maisterikurssi kolmen maasotalinjan opiskelijat toimivat taisteluosaston esikunnan eri tehtävissä. Harjoituksen kehyksenä oli jalkaväkiprikaati, jolle oli alistettu Mekanisoitu taisteluosasto. Tutkija toimi harjoituksessa Mekanisoidun taisteluosaston esikunnassa komentajana ja operaatiopäällikkönä. Harjoituksessa opiskelijoiden ja opettajien muodostamat esikunnat eivät olleet määrävahvuisia eikä alajohtoportaina ollut todellisia joukkoja. Alajohtoportaiden joukot ja niiden toiminta kuvattiin erillisen peliryhmän toimesta.

Toinen havainnointi suoritettiin Karjalan prikaatin johtamassa Maavoimien mekanisoitujen joukkojen harjoituksessa¹¹³. Harjoitukseen osallistui joukkoja Panssari prikaatista, Porin prikaatista, Karjalan prikaatista ja Tykistö prikaatista. Harjoituksen kehyksenä oli kahden taisteluosaston hyökkäys toisiaan vastaan. Harjoitukseen oli muodostettu kaksi vajaata taisteluosastoa joukkotuotettavista varusmiesjoukoista ilman varsinaisia esikuntia. Ylempää johtoporrasta pelattiin molemmille osapuolille harjoituksen johdon toimesta.

¹¹¹ Huttunen, Mika, Metteri, Jussi, (toim): *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, Edita Prima Oy, Helsinki, 2008, s. 49.

¹¹² Puolustusvoimien asiahallintajärjestelmä, Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoitus 2013, Lappeenranta 11.10.2013, , asiakirja nro. MJ30166.

¹¹³ Puolustusvoimien asiahallintajärjestelmä, Maavoimien mekanisoitu harjoitus 2 18.–29.11.2013 Pohjankankaalla, Hämeenlinna 12.09.2013, asiakirja nro. MJ22894.

Haastattelut suoritettiin käyttämällä teemahaastattelua.

4.1 Johtamisen joustavuus

Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoituksessa ylemmältä johtoportaalta saadut tehtävät jättivät hyvin paljon toiminnan vapautta taisteluosastojen esikunnille. Taisteluosastojen saamat tehtävät harjoituksessa olivat osiltaan sen verran vapaita, että saadun tehtävän todellinen päämäärä jäi ajoittain hämärän peittoon. Saadun tehtävän päämäärän ja ylemmän johtoportaan taisteluajatuksen selvittäminen varsinkin harjoituksen alkuvaiheessa vaati taisteluosastojen esikunnilta useita tehtävän tarkennuksia ylemmältä johtoportaalta. Tehtävän ja sen toteutustavan epämääräisyyteen vaikutti harjoituksessa suuresti suunnitteluprosessin aikana suoritettujen välitarkastelujen vähäisyys. Esikunta- ja johtamisharjoituksessa taisteluosastojen esikunnat esittelivät tehtävän suunnittelu- tai toteutusvaihetta korkeintaan kerran tehtävää kohden. Kaikkien saatujen tehtävien kohdalla esittelyä ylemmälle johtoportaalle ei ollut laisinkaan.¹¹⁴

Huomioitavaa on, että taisteluosastojen esikuntien lisäksi ylemmän johtoportaan toimiva esikunta ei ollut määrävahvuinen. Henkilöstömäärän vähyys oli havaintojen perusteella suurin syy, miksi ylemmän johtoportaan ohjaus ja valvonta tehtävien toteuttamiseen oli harjoituksessa vähäistä. Ylemmältä johtoportaalta saadut tehtävät olivat havaintojen perusteella sellaisia, jotka mahdollistivat tehtävätaktiikan mukaisen toiminnan vapauden taisteluosastoille. Ylemmän johtoportaan taisteluajatuksen ajoittainen epäselvyys puolestaan ei tue tehtävätaktiikan mukaista johtamista.¹¹⁵

Taisteluosastojen omat alajohtoportaat saivat harjoituksessa hyvän toiminnan vapauden oman tehtävänsä toteuttamiseksi. Tehtävät noudattelivat muodoltaan ohjesäännöissä ja opetuksessa käytettyjä esimerkkejä. Koska taisteluosastoilla ei ollut harjoituksessa todellisia joukkoja alajohtoportaina, ne kuvattiin henkilömäärällisesti pienillä peliryhmillä. Tästä johtuen harjoituksessa ei ollut todellista mahdollisuutta toteuttaa taisteluosastojen ja niiden alajohtoportaiden välistä suunnittelu- ja johtamisprosessia täysimääräisesti. Alajohtoportaat saivat käskyn tehtävistä esikunnalta yhteiskäskynannoissa ennen taisteluosaston tehtävän toimeenpanoa. Peliryhmien koosta ja harjoituksen aikataulu tekijöistä johtuen alajohtoportaat

¹¹⁴ Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoitus 2013, Taktisten periaatteiden toteutumien sotaharjoituksissa, havainnointimateriaali tutkijan hallussa.

¹¹⁵ Sama.

eivät laatineet omasta toiminnastaan taisteluosastojen antamien tehtävien mukaisia käskyjä ja toiminta-ajatuksia. Tästä johtuen alajohtoportaat eivät myöskään esitelleet omaa toiminta-ajatustaan taisteluosaston komentajille tai esikunnalle. Näin ollen taisteluosaston komentajan taisteluajatuksen ymmärtäminen jäi alajohtoportaille yhden käskynannon varaan eikä sen huomiointia alajohtoportaiden omassa toiminnassa tarkasteltu.¹¹⁶

Huomioitavaa on, että kyseessä oli esikunta- ja johtamisharjoitus ja pääpaino olivat näin ollen esikuntien toiminnassa sekä komentajan tilannejohtamisessa taistelun aikana. Tämä selittää, miksi alajohtoportaiden toiminta ei ollut harjoituksessa kovinkaan suuressa roolissa tehtävien suunnitteluvaiheessa. Näiden havaintojen perusteella voidaan todeta, että alajohtoportaiden saamat tehtävät olivat toiminnan vapauden sallivia ja alajohtoportaat saivat riittävän toiminnan vapauden niiden suorittamiseen.¹¹⁷

Mekanisoitujen joukkojen harjoituksessa taisteluosastojen saamat tehtävät eivät varsinaisesti liittyneet mihinkään yleistilanteeseen, sillä sellaista ei ollut harjoitukseen erikseen luotu. Harjoituksessa ei myöskään ollut erikseen varsinaista ylempää johtoporrasta taisteluosastoille. Ylempää johtoporrasta kuvattiin taisteluosastoille harjoituksen johdon toimesta. Näin ollen taisteluosastojen saamat tehtävät olivat todella vapaamuotoisia ja taisteluosastoilla oli lähes täydellinen toiminnanvapaus tehtävien toteuttamiseen. Taisteluosastojen saamat tehtävät rajoittivat ainoastaan taisteluosastojen toimintaa siinä mielessä, että tehtävät ohjasivat taisteluosastojen liikettä. Liikettä ohjattiin harjoituksen johdon toimenpitein tarkoituksena varmistaa molempien osapuolien joukkojen kohtaaminen.¹¹⁸ Havaintojen perusteella joukkojen kohtaaminen nähtiin tärkeänä asiakokonaisuutena.

Majuri Kai-Erik Jukan mukaan harjoituksissa pataljoona- ja taisteluosasto taso saa toteuttaa saamansa tehtävät lähes poikkeuksetta oman tahtonsa mukaisesti. Tehtävät ovat tarkoituksellisesti sen kaltaisia, että ne jättävät paljon vapauksia toteutustavan suunnitteluun. Rajoitteet tehtäviin ja niiden toteutukseen tulevat Jukan mukaan aikatekijöistä. Aikatekijöillä tarkoitetaan tässä kohdassa tehtävien ja niiden toteutustavan yhteensovittamista vastustajana toimivan osapuolen kanssa. Tehtävien ja niiden toteutustapojen tulee olla sellaisia, että ennalta sovitussa harjoitusraamissa molempien osapuolien joukot kohtaavat sovitulla alueilla sovittuna aikana. Jukan mukaan harjoituksissa on tärkeintä, että mukana olevat joukot saadaan

¹¹⁶ Havainnointimateriaali, Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoitus, 2013.

¹¹⁷ Sama.

¹¹⁸ Maavoimien mekanisoiu harjoitus 2 2013, Taktisten periaatteiden toteutumien sotaharjoituksissa, havainnointimateriaali tutkijan hallussa.

kohtaamaan toisensa ja saadaan aikaan taistelut. Taisteluiden lopputuloksella ja joukkojen loppuasetelmalla ei Jukan mukaan ole yleensä harjoituksissa suurtakaan merkitystä.¹¹⁹

Majuri Jukka arvioi pataljoona- ja taisteluosasto tason tehtävien sekä toteutuksen toiminnanvapauden johtuvan suurimmaksi osaksi ylemmän johtoportaan puutteesta suurimmassa osassa harjoituksia. Jukan mukaan taustalla vaikuttaa ajatusmalli tehtävätaktiikan mukaisesta toiminnanvapauden antamisesta pataljoonille ja taisteluosastoille. Jukka mukaan on kuitenkin todennäköisempää, että toiminnanvapaus tulee suurimmaksi osaksi harjoituksien johto-organisaation resurssipulasta. Suuressa osassa harjoituksia ylempää johtoporrasta kuvataan harjoituksen johdon toimesta. Poikkeuksen tähän muodostavat suurimmat pääsotaharjoitukset, joissa ylemmän johtoportaan esikuntia on muodostettu.¹²⁰

Harjoituksissa pataljoona- ja taisteluosasto tasolla tehtävien esittelyä ylemmälle johtoportaalte ennen niiden toimeenpanoa esiintyy majuri Jukan mukaan erittäin vähän. Jukan mukaan tehtävän toteuttamistavan esittely ylemmälle johtoportaalte tapahtuu yleensä harjoitusten suunnitteluvaiheessa. Nämä esittelyt eivät varsinaisesti liity tehtävän suunnitteluprosessin mukaiseen toimintaan. Jukan mukaan esittelyt liittyvät enemmän harjoituksen rakenteen ja harjoitukseen osallistuvien joukkojen koulutuksen suunnitteluun sekä yhteensovittamiseen. Toteutettava toiminta noudattelee kuitenkin joukkoyksikönsuunnitteluprosessin mukaista toimintaa. Ylempi johtoporras antaa tehtävän ja alainen suunnittelee toteutuksen sekä esittelee toiminta-ajatuksen, jonka ylempi johtoporras sitten hyväksyy.¹²¹

Harjoituksien aikana tilanteisiin ja tehtäviin liittyviä esittelyjä ja tarkasteluja on vain suurimmissa pääsotaharjoituksissa. Jukka nosti haastattelussa esille valtakunnalliset pääsotaharjoitukset KOSKI 08¹²² ja MAANVYÖRY 09¹²³. Näissä harjoituksissa Jukan mukaan suoritettiin pataljoonien ja taisteluosastojen tehtäviin liittyviä välitarkasteluja esittelyineen. Jukan mukaan tärkeä tekijä ylemmän johtoportaan esittelyille on se, että on oikeasti olemassa harjoituksessa useampi pataljoona tason elementti ja ylempi esikunta. Tämä toteutuu harjoitustoiminnassa vain suurimmissa pääsotaharjoituksissa, joihin liittyy yleensä lisäksi jonkin joukon kertausharjoitus.¹²⁴

¹¹⁹ Jukka, Kai-Erik, majuri, Panssariprikaati: Taktisten periaatteiden toteutumien sotaharjoituksissa, haastattelu 16.1.2014, materiaali tutkijan hallussa.

¹²⁰ Sama.

¹²¹ Sama.

¹²² KOSKI 08 oli vuonna 2008 järjestetty valtakunnallinen pääsotaharjoitus, johon osallistui joukkoja lähes jokaisesta joukko-osastosta. Harjoitukseen liittyi usean yksikön kertausharjoitus.

¹²³ MAANVYÖRY 09 oli vuonna 2009 järjestetty valtakunnallinen pääsotaharjoitus, johon osallistui joukkoja lähes jokaisesta joukko-osastosta. Harjoitukseen liittyi usean yksikön kertausharjoitus.

¹²⁴ Haastattelu (Jukka).

Pataljoona- ja taisteluosasto tason alajohtoportaiden tehtävät ovat huomattavasti tarkemmin rajattuja kuin pataljoonan tai taisteluosaston saamat tehtävät. Tehtävät jättävät harjoituksissa yleensä vähän toiminnanvapautta annetun tehtävän suoritustapaan. Majuri Jukan mukaan tämä on selitettävissä sillä, että harjoituksissa on pääsääntöisesti hyvin vähän todellisia joukkoja. Joukkojen pienet määrät aiheuttavat sen, että alayksiköiden tehtäviä on rajattava hyvinkin tarkasti ajallisesti ja paikallisesti. Ajallisilla ja paikakallisilla rajoitteilla saadaan varmistettua, että harjoituksessa toimivat joukot saadaan kohtaamaan toisensa. Jukan mukaan harjoituksissa on usein niin vähän todellisia joukkoja, että ilman tiukkoja rajoitteita ei joukkoja saada välttämättä kohtaamaan. Joukkojen kohtaaminen on harjoituksissa edellytys sille, että harjoituksissa saadaan taistelutilanteita aikaiseksi. Koulutuettavilla joukoilla on paljon koulutuksellisia tarpeita myös pääsotaharjoituksissa, että joukon koulutustavoitteet ajavat usein toiminnanvapauden ohi.¹²⁵

4.2 Vastustajan vahvuuksien välttäminen

Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoitukseen oli luotu suurvalta-armeijaa vastaava vastustaja. Vastustajalla oli määrällisesti voimakkaat ilmajoukot ja epäsuorantulen yksiköt. Vastustaja käytti varsinkin ilmajoukkoja erittäin aktiivisesti.¹²⁶

Taisteluosastojen esikunnat ottivat suuren ilmauhan huomioon omissa toimintasuunnitelmissaan. Tämä ilmeni esimerkiksi suunnittelemalla useita eri hyökkäysreittejä, joita pitkin taisteluosastojen joukot suorittivat saamiaan tehtäviään. Tällä pyrittiin hajauttamaan omia joukkoja ja pienentämään vastustajan mahdollista ilma-aseen vaikutusta omiin joukkoihin. Tämän kaltaisella hajauttamisella pyrittiin vaikeuttamaan vastustajan maalittamista niin ilma-aseelle kuin epäsuorantulen yksiköille. Lisäksi tämän toiminnan voidaan katsoa olevan vastustajan vahvuuksien välttämistä ja se on lisäksi yhtenevä ohjesääntöjen kanssa.¹²⁷

Maavoimien uudistettua taistelutapaa noudattanut hajautettu pataljoona pyrki suluttamisen keinoilla ohjaamaan vastustajan liikettä omalla vastuu alueellaan vastustajalle epäedullisempaan maastoon. Vastustajan liikettä ohjattiin voimakkaalla suluttamisella ja

¹²⁵ Haastattelu (Jukka).

¹²⁶ Havainnointimateriaali, Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoitus, 2013.

¹²⁷ Sama.

estetöillä pataljoonan vastuualueen läpikulkevalla päätiestöllä, joka vastustajan mekanisoidun kaluston kannalta sille edullisinta edetä.¹²⁸

Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoituksessa ylempi johtoporras ei antanut taisteluosastoille erikseen harhautustehtäviä. Taisteluosastot eivät myöskään suorittaneet omatoimisia harhautustehtäviä eikä niitä suunniteltu millään tasolla taisteluosastojen esikunnissa.¹²⁹

Maavoimien mekanisoitujenjoukkojen harjoituksessa toimivien joukkojen vastustajana ei ollut A2 harjoitusvastustajan mukainen vihollinen. Harjoitukseen osallistuneista joukoista oli muodostettu kaksi henkilöstö- ja organisaatiomäärällisesti vajaata taisteluosastoa. Taisteluosastot toimivat harjoituksessa toisiaan vastaan ja muodostivat näin ollen toisilleen vastustajan. Tämän seurauksena vastustajalta puuttui A2 harjoitusvastustajalle ominaiset voimakas ilma-ase ja määrällisesti voimakkaat epäsuorantulen joukot.¹³⁰

Harjoituksen johto-organisaatioon kuului kuitenkin vastustajan ilma-asetta kuvaava elementti, joka oli toteutettu helikopterilla. Helikopterin lentosuoritteilla kuvattiin vastustajan ilma-aseen vaikutusta molemmille taisteluosastoille päivittäin harjoituksen aikana. Helikopterilla kuvattu vastustajan ilmatoiminta mahdollisti toimenpiteiden harjoittamisen molempien taisteluosastojen osalta. Havaintojen perusteella vastustajan ilma-aseen väistämistä ja vastatoimintaa ainakin pyritään resurssien salliessa harjoittelemaan.¹³¹

Majuri Jukan mukaan vastustajan ilma-aseen toiminta pyritään sisällyttämään edes joillakin tavoin lähes jokaiseen harjoitukseen. Jukka pitää suurimpana haasteena vastatoimien harjoittamiselle pataljoona- tai taisteluosasto tasolla ilmaelementin oikea aikaisen yhdistämisen harjoitustilanteeseen. Varsinkin pienemmissä harjoituksissa ilmaelementti on sidottu usein johonkin tiettyyn kelloaikaan eikä se silloin ole aina järkevässä suhteessa harjoituksen yleistilanteeseen. Harjoituksissa päästään yleensä harjoittelemaan vain yksikkö tason toimenpiteitä. Jukan mukaan suurin syy tähän on ilmavalvonta elementin puuttuminen pääosasta harjoituksia pois lukien suurimmat pääsotaharjoitukset, joissa esimerkiksi jaetaan ilmavalvonta selostetta. Ennakkovaroituksen puuttuessa harjoiteltavat toimenpiteet rajoittuvat aistihavaintojen perusteella suoritettaviin toimenpiteisiin. Tämä rajaa Jukan mukaan valtaosan pataljoona tason toimenpiteistä ja jättää toimenpiteet yksikkö tasolle.¹³²

¹²⁸ Havainnointimateriaali, Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoitus, 2013.

¹²⁹ Sama.

¹³⁰ Havainnointimateriaali, Maavoimien mekanisoitu harjoitus 2, 2013.

¹³¹ Sama.

¹³² Haastattelu (Jukka).

Hajauttaminen toteutuu harjoituksissa Majuri Jukan mukaan pataljoona- ja taisteluosasto tasolla harjoituksissa. Hajauttamista harjoitellaan harjoitusalueiden tuomat rajoitukset huomioiden. Jukan mukaan harjoitusalueiden koko rajoittaa hajauttamisen käytännön toteuttamista riittävässä mittakaavassa pataljoona- ja taisteluosasto tasolla. Jukan mukaa esimerkiksi ryhmitysalueiden vaihtoja ei päästä juurikaan pataljoonan mittakaavassa toteuttamaan harjoitusalueiden rajallisen koon vuoksi. Jukan mukaan hajauttamista harjoitellaan vähemmän pataljoonan alatasoilla. Jukan mukaan yksikkötasolla hajauttamista kyllä harjoitellaan, mutta sitä ei nähdä niin keskeisenä harjoittelukohteena kuin pataljoona tasolla. Syiksi Jukka arvioi koulutukselliset aikatekijät. Harjoitukset ovat pääsääntöisesti hyvinkin kiivastempoisia ja koulutettavilla joukoilla on useita koulutus tavoitteita sekä aiheita, jotka on saatava harjoitusten aikana toteutettua.¹³³

Haastatteluissa nousi esille hajauttamisen harjoittelemisen joukkojen harjoituksiin siirtymisten yhteydessä. Majuri Jukan mukaan yleensä niin sanottua tilanteenmukaisia siirtymisiä ei pataljoona tai taisteluosaston mittakaavassa harjoitella. Yksikkötasolla tilanteenmukaisia siirtymisiä harjoitellaan enemmän harjoituksien ollessa joukko-osastojen lähiharjoitusalueilla. Jukan mukaan pidemmät siirtymiset, mukaan lukien junakuljetukset, toteutetaan pääsääntöisesti ilman tilannekehystä tai kuljetusmääräyksistä¹³⁴ poikkeavaa hajautusta. Poikkeuksena Jukka nosti haastattelussa esille vuonna 2009 järjestetyn valtakunnallisen pääsotaharjoituksen MAANVYÖRY. Harjoitukseen osallistunut Mekanisoitu taisteluosasto suoritti hajautetun siirtymisen toiminta-alueelle. Jukan mukaan hajautusta harjoituksiin siirtymisten aikana ei sen takia harjoitella, että harjoitustilanteet ja itse harjoitus mielletään alkavaksi vasta varsinaisella harjoitusalueella. Tässä yhteydessä Jukka nostaa esille aikataululliset tekijät, joissa harjoitusrytmi on usein kiivas.

4.3 Vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin

Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoituksessa vastustaja noudatti A2 harjoitusvastustajan mukaista taistelujärjestystä ja taktiikkaa. Ylemmän johtoportaan omassa toiminta-ajatuksessa yhdellä puolustavalla taisteluosastolla oli tarkoitus hidastaa ja kuluttaa vastustajaa omalla vastuualueellaan sekä estää pääsy tietyltä tasalta eteenpäin. Päämääränä oli puolustavalla taisteluosastolla pysäyttää vastustajan hyökkäyksen taistelevan kärjen liike.

¹³³ Haastattelu (Jukka).

¹³⁴ Puolustusvoimien liikenneturvallisuusohje määrittää liikenteessä siirtyville ajoneuvo-osastoille ajoneuvokohtaiset välit, jotka tulee pitää liikenteen sujuvuuden vuoksi taajaman ulkopuolella.

Kahdella hyökkävällä taisteluosastolla oli puolestaan tarkoitus hyökätä samanaikaisesti hyökkävän vastustan sivustaan ja selustaan. Päämääränä taisteluosastojen hyökkäyksillä oli saada vaikutus hyökkävän vastustajan kärjen tuliyksiköihin ja muihin tukeviin yksiköihin.¹³⁵

Hyökkävien taisteluosastojen saamien tehtävien perusteella vastustajan heikkouksiin pyrittiin vaikuttamaan suuntaamalla taisteluosasto sivustojen kautta vastustajan selustaan. Samalla vastustajan päähyökkäys voima pyrittiin välttämään ja sitomaan puolustavalla taisteluosastolla.

Hyökkäville taisteluosastoille annetut vastuu- ja hyökkäysalueet olivat Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoituksessa kohtalaisen kapeita. Vastuu- ja hyökkäysalueiden koko aiheutti sen, että taisteluosastoilla ei ollut suurta mahdollisuutta suunnata omia alayksiköitään kovinkaan usein vastustajan joukkojen sivustaan ja selustaan taisteluosaston sisällä. Tällä perusteella vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin ei tältä osin toteutunut taisteluosaston sisällä.¹³⁶

Taisteluosastojen vastuu- ja hyökkäys alueita kavensi entisestään kantavien urien vähäinen määrä. Urien vähyys vaikeutti useasti omien joukkojen suuntaamista ajoneuvoja käyttäen koukkauksen omaisiin taisteluliikkeisiin. Urien puuttuminen on vielä suurempi haaste A2:n mukaiselle harjoitusvastustajalle, joka tarvitsee kantavaa tiestöä omia joukkoja enemmän kyetäkseen toimimaan taktiikalleen ja taistelutekniikalleen ominaisella tavalla. Suuntaamalla omia joukkoja tiestön ulkopuolelle ja samalla pakottamalla vastustaja taistelemaan siellä, on vastustajan heikkouksiin vaikuttamista.¹³⁷

Maavoimien mekanisoitujenjoukkojen harjoituksessa taisteluosastoilla toimi vastustajaosapuolena toinen oma taisteluosasto. Vastustaja ei ollut A2 harjoitusvastustajan mukainen, joten tyypillisiin heikkouksiin ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa.¹³⁸

Harjoituksessa oli toiminta-alueet rajattu harjoituksen johdon toimesta tarkoituksellisesti äärimmäisen kapeiksi. Toiminta-alueen rajauksilla pyrittiin harjoituksessa varmistamaan molempien taisteluosastojen joukkojen kohtaaminen hyökkäystehtävissä. Harjoitukseen osallistuneilla joukoilla oli myös koulutuksellisia tarpeita ja vaatimuksia. Tämän johdosta oli tärkeää, että mahdollisimman suuri osa harjoituksessa olleissa joukoista pääsi osallistumaan

¹³⁵ Havainnointimateriaali, Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoitus, 2013.

¹³⁶ Sama.

¹³⁷ Sama.

¹³⁸ Havainnointimateriaali, Maavoimien mekanisoitu harjoitus 2, 2013.

itse taisteluihin. Tämän perusteella vastustajan heikkouksiin vaikuttamien ei toteutunut näiltä osin mekanisoidujenjoukkojen harjoituksessa.¹³⁹

Majuri Jukan mukaan harjoituksiin luoduissa tilannekehyksissä vastustaja kuvataan A2 harjoitusvastustajan mukaisesti. Ylemmältä johtoportaalta saaduissa tehtävissä ja ylemmän johtoportaan arvioissa vihollisen toiminnasta vastustaja ja sen taistelujärjestys toimintoihin noudattelevat A2 harjoitusvastustajaa. Harjoituksissa toimivat pataljoonien- ja taisteluosastojen esikunnat tekevät myös arviot vihollisen toiminnasta siten, että vastustaja olisi A2 harjoitusvastustajan mukainen. Tämän johdosta pataljoona tason alayksiköille annetuissa tehtävissä vastustaja kuvataan myös A2 harjoitusvastustajan kaltaiseksi.¹⁴⁰

Käytännön harjoitustilanteissa harjoitukseen osallistuvista joukoista muodostetaan harjoituskehysissä olevat osapuolet. Joukot noudattavat harjoituksen taistelutilanteissa oman koulutuksensa mukaista taktiikkaa ja taistelutekniikkaa. Majuri Jukan mukaan koulutuksessa olevien joukkojen koulutustarve on niin suuri, että ei ole mahdollista muodostaa pelkkiä maali-osastoja. Koska joukot noudattavat omaa taktiikkaa ja taistelutekniikkaa, ei Jukan mukaan harjoituksissa päästä harjoittelemaan täysipainoisesti toimintaa A2 harjoitusvastustajan mukaista vastustajaa vastaan. Haastattelussa Jukka toi esille poikkeuksena vuonna 2013 järjestetyn TROMBI¹⁴¹ harjoituksen, jossa keltaisena osapuolena toiminut joukko pyrki noudattamaan A2 harjoitusvastustajan noudattamaa taktiikkaa. Jukan mukaan pyrkimyksestä huolimatta taistelutilanteissa joukkojen käyttämä taktiikka ja taistelutekniikka olivat kuitenkin joukkojen oman koulutuksen mukaista.¹⁴²

Harjoituksia toteutetaan joukkotuotettavien joukkojen koulutuksen takia. Tästä johtuen joukkojen koulutus tavoitteet ovat pääsääntöisesti etusijalla harjoituksien tilanteita suunniteltaessa. Majuri Jukan mukaan joukkojen koulutus vaatii harjoituksilta tilanteita, joissa mahdollisimman iso osa harjoituksiin osallistuvista joukoista saadaan osallistumaan taistelutilanteisiin. Joukkojen keskittäminen taistelutilanteisiin johtaa Jukan mukaan siihen, että joukot ohjataan tehtävien ja rajoitusten avulla harjoituksissa toisiaan päin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että joukot taistelevat harjoituksissa vastustajan päävoimia vastaan. Jukan mukaan harjoituksissa on yleensä niin vähän joukkoja, että sivustaan tai selustaan vaikuttaminen ei ole mahdollista pataljoona- tai taisteluosasto tasolla. Jukan mukaan yksikkö

¹³⁹ Havainnointimateriaali, Maavoimien mekanisoidu harjoitus 2, 2013.

¹⁴⁰ Haastattelu (Jukka).

¹⁴¹ TROMBI oli vuonna 2013 järjestetty pääsotaharjoitus, jossa harjoiteltiin Maavoimien uudistettua taistelutapaa taisteluosasto kokoonpanossa.

¹⁴² Haastattelu (Jukka).

tasolla tähän päästään edes jollakin tavalla mutta myös siellä on kyseessä yleensä kärkien taistelu toisiaan vastaan.¹⁴³

4.4 Painopiste

Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoituksessa painopiste muodostui esikuntien suunnittelemissa tehtävissä joukkojenkäytöllisesti ja tulenkäytöllisesti. Joukkojen käytön painopistettä pyrittiin harjoituksen aikana muodostamaan alueille, jossa arvioitiin omien joukkojen vastustajan joukkojen kohtaavan. Erityisesti epäsuorantulen käytössä määrällistä painopistettä pyrittiin harjoituksessa luomaan taisteleville joukoille.¹⁴⁴

Maavoimien mekanisoitujenjoukkojen harjoituksessa molemmilla osapuolilla oli käytössä taisteluosaston iskuportaassa yksi yksikkö. Taisteluosastojen iskuportaan joukkojen pieni määrä aiheutti harjoituksessa sen, että joukkojenkäytöllistä painopistettä ei ollut taisteluosaston mittakaavassa mahdollista muodostaa. Molemmat taisteluosastot tukivat kaikilla aselaji- ja tukiosillaan käytännössä yhtä yksikköä.¹⁴⁵

Majuri Jukan mukaan painopistettä joukkojen käytöllä ei pääsääntöisesti kyetä pataljoona- tai taisteluosasto tasolla muodostamaan. Jukan mukaan harjoituksiin osallistuu niin vähän joukkoa, että se ei ole käytännössä mahdollista. Pääsotaharjoitukset, joihin liittyy jonkin yksikön kertausharjoitus, ovat Jukan mukaan sellaisia, joissa myös joukkojenkäytöllinen painopiste on mahdollista muodostaa. Jukka toi haastattelussa esille valtakunnalliset pääsotaharjoitukset KOSKI, MAANVYÖRY ja TROMBI harjoituksina, joissa joukkoja oli riittävästi tämänkaltaisen painopisteen muodostamiselle. Jukan mukaan yleensä painopiste muodostetaan harjoituksissa sen joukon tukemiseen ja toimintaan, joka on todellisena joukkona harjoituksessa mukana.¹⁴⁶

Reservin muodostamisesta Jukka toi esille haastattelussa samat haasteet kuin painopisteen muodostamisessa. Jukan mukaan iskuportaan yksiköille ei ole taistelevien yksiköiden joukkoa, josta reservi kyetään muodostamaan. Poikkeuksena Jukka mainitsee jälleen suurimmat pääsotaharjoitukset, joihin joukkoja kootaan valtakunnallisesti. Jukan mukaan harjoituksissa toimivista aselajijoukoista muodostetaan niiden toimintatapojen mukaiset

¹⁴³ Haastattelu (Jukka).

¹⁴⁴ Havainnointimateriaali, Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoitus, 2013.

¹⁴⁵ Havainnointimateriaali, Maavoimien mekanisoiu harjoitus 2, 2013.

¹⁴⁶ Haastattelu (Jukka).

torjunta- ja reserviosastot. Näitä osastoja käytetään harjoituksissa Jukan mukaan pääasiassa selustan taistelujen harjoitteluun, johon ne on Jukan mukaan myös suunniteltu käytettävän. Alajohtoportaiden osalta reservin muodostaminen onnistuu huomattavasti useammin, sillä koulutuksessa olevat joukot ovat pääsääntöisesti ainakin lähelle määrävahvuisia. Reserviä käytetään Jukan mukaan, silloin kun se kyetään harjoituksissa muodostamaan, menestyksen tukemiseen eikä niinkään heikosti suoriutuvan osan tukemiseen. Poikkeuksen tähän muodostaa Jukan mukaan tilanteet, joissa reservin käytöllä pyritään vapauttamaan taisteluosastolle uutta reserviä.¹⁴⁷

4.5 Johtopäätökset

Käytännön harjoitustoiminnassa liikesodankäynnin teorian keskeisiä periaatteita ilmenee kaikissa neljässä teemassa. Ohjesääntöjen ja oppaiden mukaisia toimenpiteitä harjoitellaan käytännössä niillä resursseilla, mitä on käytössä. Periaatteet näkyvät yksittäisinä toimintatapoina ja käytäntöinä, mutta eivät suoranaisesti muodosta liikesodankäynnin kokonaisuutta.

Vaikuttamista vastustajan heikkouksiin pystytään todellisilla joukoilla harjoittelemaan vähän. Harjoituksissa toimivat osapuolet noudattavat omaa koulutuksensa mukaista taktiikkaa ja taistelutekniikkaa eikä se vastaa kaikilta osin A2 harjoitusvastustajaa. Kun kalusto ja taktiikka ovat oletetun vastustajan kannalta erilaista, eivät myöskään mahdolliset heikkoudet ole samanlaiset. Tämä johtaa siihen, että harjoitustoiminta kohdistuu tietyllä tapaa vääränlaista vastustajaa vastaan. Tämä pätee toisaalta vain silloin, kun kyseessä ovat todelliset harjoitusjoukot. Tehtävien suunnittelun harjoittelun osalta päästään harjoittelemaan ainakin suunnittelu tasolla vastustajan heikkouksiin vaikuttamista. Etenkin karttaharjoitus tyyppisissä harjoituksissa toteutuu vastustajan heikkouksiin vaikuttaminen. Tämä ilmenee selkeästi pataljoona- ja taisteluosasto tason esikuntien suunnittelun harjoittelussa, jossa arviot vihollisen toiminnasta tehdään A2 harjoitusvastustajan mukaista vastustajaa vastaan. Joukkoja sisältävissäkin harjoituksissa arviot tehdään A2 harjoitusvastustajan mukaisesti siitä huolimatta, että todellisuudessa harjoituksessa vastustaja on omalla kalustolla, taktiikalla ja taistelutekniikalla toimiva joukko.

Vastustajan vahvuuksien välttämiseen liittyvissä toimenpiteissä korostuu harjoitustoiminnassa selkeästi vastustajan ilma-aseen vaikutuksen välttäminen. Vastustajan ilma-aseen vaikutuksen

¹⁴⁷ Haastattelu (Jukka).

välttämistä harjoitellaan lähes jokaisessa harjoituksessa aina yksikköharjoituksista valtakunnallisiin pääsotaharjoituksiin asti. Pataljoona- ja taisteluosasto tason toimenpiteiden harjoittelemisessa haasteena on pienimmissä harjoituskokonaisuuksissa ilmavalvontaelementin puute. Ilmavalvonta ja sen myötä ennakkovaroitusta edellyttäviä toimenpiteitä ei kyetä täysipainoisesti harjoittelemaan muuten, kuin suurimmissa harjoituksissa. Hajauttamista harjoitellaan alueiden kokorajoitukset huomioon ottaen ja se toteutuu sekä pataljoona että alayksikkö tasolla. Hajauttaminen ja maastonkäyttö nähdään harjoitustoiminnassa selkeänä keinona vastustajan asevaikutuksen välttämiseksi. Harhauttamista ei juurikaan harjoituksissa toteuteta johtuen joukkojen puutteesta.

Johtamisen joustavuus toteutuu harjoitustoiminnassa pataljoona tason ja sen ylemmän johtoportaan välillä. Pataljoona- ja taisteluosasto tasolla on suuri toiminnan vapaus tehtävien toteutustapaan liittyen. Ylemmältä johtoportaalta ei harjoituksissa yleensä tule juurikaan rajoituksia tehtävien suoritustapaan. Tämä johtuu osaltaan siitä seikasta, että ylempää johtoporras pataljoonalle tai taisteluosastolle on vain suurimmissa harjoituksissa. Pataljoona tason sisällä toiminnan vapaus omille alajohtoportaille on puolestaan huomattavasti vähäisempää. Alayksiköitä joudutaan ohjaamaan huomattavasti tarkemmin silloin, kun on kyseessä harjoitus, jossa on koulutuksessa olevia joukkoja. Joukkojen koulutuksen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että joukot saadaan harjoitustilanteissa kohtaamaan. Joukkoja on tarkoituksena harjoituksissa kouluttaa ja arvioida.

Painopiste harjoitustoiminnassa muodostuu määrällisen painopisteen sijasta yksittäisten joukkojen tukemiseen. Joukkojen rajallinen määrä ajaa harjoituksissa painopisteen muodostamisen liikesodankäynnin teorian mukaiseen ajatteluun. Harjoituksissa toimivia iskuportaan yksiköitä tuetaan kaikilla käytössä olevilla resursseilla. Harjoituksissa, joissa ei ole toimivia joukkoja, painopiste pyritään muodostamaan perinteisempään tapaan määrällisesti keskittämällä joukkoja tulivoimaa ajallisesti ja paikallisesti.

5 YHDISTELMÄ

5.1 Yhdistetyt johtopäätökset

Liikesodankäynnin teoria on ajattelutapa, jossa pyritään omalla toiminnalla vaikuttamaan vastustajan päätöksentekoprosessiin. Liikesodankäynnin teoriassa ydintä on, että oma päätöksenteko kyetään jatkuvasti muuttuvissa taistelutilanteissa suorittamaan vastustajaa nopeammin. Jatkuvalla päätöksenteko nopeudella aiheutetaan vastustajalle tila, jossa se joutuu reagoimaan tilanteisiin ja muuttamaan ennalta suunniteltua toimintatapaansa.

Liikesodankäynnissä on olennaista käyttää hyväksi vastustajan heikkouksia. Vastustajaa tulee iskeä sinne, missä se on heikoimmillaan ja käyttää niitä suorituskykyjä, jotka ovat itselle vahvuuksia. Vastaavasti omilla joukoilla tulee välttää tilanteita, joissa vastustaja on vahvoilla. Liikesodankäynnin teoriassa pyritään nopeaan konfliktin ratkaisuun mahdollisimman vähillä omilla tappioilla. Liikesodankäynnin teorian keskeisimmät periaatteet ovat vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin, vastustajan vahvuuksien välttäminen, johtamisen joustavuus ja painopiste.

Vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin ilmenee omien vahvuuksien kohdentamisena vastustajan toiminnan kannalta kriittisiin kohteisiin. Vaikuttamalla kriittisiin kohteisiin tai toimintoihin pyritään saamaan vastustajan toimintakyky laskemaan siten, että se ei pysty enää jatkamaan omaa suunnitelmallista toimintaansa. Parhaimmillaan vaikuttamalla vastustajan heikkouksiin voidaan saavuttaa tavoiteltu päämäärä ilman vastustajan päävoimien varsinaista kohtaamista.

Suomalaisessa ohjesäännöstössä vastustajan heikkouksiin vaikuttamista haetaan pataljoona- ja taisteluosasto tasolla pyrkimällä päästä vaikuttamaan omilla päävoimilla vastustajan huolto- ja tukiosiin. Ohjesäännöissä ja oppaissa vastustajan kriittisiksi kohteiksi mielletään huolto-, tuki- ja johtamisosat, jotka ovat mekanisoidulle joukolle tärkeitä. Tärkeänä keinona vaikuttaa vastustajan heikkouksiin on oikeanlainen maaston käyttö. Vastustaja tulee ohjata sellaiseen maastoon, jossa se pääsee käyttämään omaa kalustoaan täysipainoisesti eikä näin ollen hyödyntämään oman joukkonsa vahvuuksia. Maaston käyttöön tulee sitoa myös omien joukkojen käyttö siten, että vastustajan päävoimat saadaan sidottua taisteluun ja omilla päävoimilla päästään vaikuttamaan kriittisiin kohteisiin. Osana omien vahvuuksien kohdentamista vastustajan kriittisiin kohteisiin on aselajienyhteistoiminta, jolla tehostetaan omia vahvuuksia.

Harjoitustoiminnassa vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin jakautuu toteutettavien harjoitusten luonteen mukaan. Harjoituksissa, joissa on todelliset joukot kyseessä, vaikuttaminen vastustajan heikkouksiin näkyy yksittäisinä toimintoina taisteluteknisellä tasolla. Tämä johtuu siitä yksinkertaisesta syystä, että pataljoona- ja taisteluosasto koossa ei harjoituksia toteuteta todellisilla joukoilla. Poikkeuksina ovat suurimmat valtakunnalliset pääsotaharjoitukset, joihin on yhdistetty yleensä kertausharjoitus. Näissäkin tapauksissa kootut joukot eivät vastaa määrävahvuisia organisaatioita. Tämän lisäksi vastustajana toimiva osapuoli ei vastaa oletetun vastustajan käyttämää kalustoa ja taktiikkaa. Näin ollen on ymmärrettävää, että tämän kaltaisissa olosuhteissa vaikuttamista vastustajan heikkouksiin kyetään toteuttamaan vähän.

Esikunnille suunnatuissa esikunta- ja johtamisharjoituksissa vastustaja kuvataan vastustaja oletetun mukaiseksi ja suunnittelujen perustana ovat määrävahvuiset joukot. Tämän johdosta karttahoito tyypillisissä oloissa, sotapelit mukaan lukien, päästään toteuttamaan ainakin suunnitelmien tasolla vaikuttamista vastustajan heikkouksiin.

Vastustajan vahvuuksien välttäminen ilmenee vastustajan päävoimien ja vastustajan tehokkaiden suorituskykyjen välttämisenä. Vastustajalle tulee antaa valheellinen kuva oman joukon toiminnasta ja sijoittumisesta taistelukentällä. Vastustajalle pyritään tilanteita, joissa se käyttää vahvoja suorituskykyjään toissijaisia suuntia ja joukkoja vastaan. Maaston hyväksikäyttö ja salaaminen sekä harhauttaminen ovat keinoja vahvuuksien välttämiseksi.

Vastustajan vahvuuksiksi ohjesäännöissä kuvataan pataljoona- ja taisteluosasto tasolla selkeästi ilma-ase ja voimakas epäsuoratuli. Vastustajan ilmasta suunnattavaa asevaikutusta käsitellään jokaisessa kirjoitushetkellä voimassa olevassa ohjesäännössä tai oppaassa. Vastustajan vahvuuksien välttämiseksi ohjesäännöissä käsitellään lukuisia keinoja, kuinka omalla toiminnalla ja toiminta-alueen valinnalla pystytään vähentämään ilma-aseen sekä epäsuoratulen vaikutusta. Keskeisiksi keinoiksi ohjesäännöissä vastustajan vahvuuksien välttämiseksi esitetään hajauttamista, harhauttamista ja maastonkäyttöä. Näillä keinoilla pyritään luomaan vastustajalle valheellinen kuva omasta toiminnasta ja joukkojen sijoittumisesta omalle toiminta-alueelle.

Harjoitustoiminnassa vastustajan vahvuuksien välttämistä toteutetaan ainakin periaatteellisella tasolla. Vastustajan ilma-aseen toiminta on kattavasti mukana harjoituksissa. Harjoituksiin osallistuvat joukot kykenevät harjoittelemaan toimenpiteitä ilma-asetta vastaan, mutta toiminnot rajoittuvat pääsääntöisesti yksikkö tasolle. Pataljoona- ja taisteluosasto tason toimenpiteet jäävät usein harjoituksissa vähemmälle. Haasteiksi muodostuu usein

harjoituksessa toimivan vastustajan ilma-aseen yhteensovittaminen harjoituksen yleistilanteen ja varsinkin maataistelujen kanssa. Hajauttamista toteutetaan harjoituksissa harjoitusalueiden asettamien rajoitusten puitteissa. Harjoitusalueiden koot eivät aina mahdollista pataljoonan tai taisteluosaston täysipainoista hajauttamista. Harjoituksiin osallistuvista joukoista saadaan harvoin koottua määrävahvuisia pataljoonia tai taisteluosastoja, joten olemassa olevilla joukoilla hajauttamista kyetään harjoittelemaan. Suurimmissa valtakunnallisissa pääsotaharjoituksissa, joihin kootaan suurempia joukkomääriä, kyetään toimimaan myös harjoitusalueiden ulkopuolella ja hajauttamisen toteuttaminen onnistuu paremmin. Harjoituksissa toimivat esikunnat suunnittelevat joukkojen käytön ja ryhmytyksen hajauttamisen kannalta myös niiden joukkojen osalta, jotka toimivat pelkästään kehyksenä. Harhauttamista ei juurikaan harjoituksissa toteuteta. Suurimpana syynä toteutuksen puuttumiseen on joukkojen pienet määrät harjoituksissa. Harjoituksiin osallistuvilla joukoilla on koulutuksellisia tarpeita, jotka tulee täyttää ja näin ollen ei yleensä jää joukkoja, millä harhautuksia voisi suorittaa.

Johtamisen joustavuudella tarkoitetaan toiminnanvapautta pataljoona- ja taisteluosasto tasolla sekä niiden alajohtoportilla. Toiminnanvapaudella kyetään saavuttamaan nopea päätöksenteko verrattuna tilanteeseen, jossa alainen joutuu hyväksyttämään kaikki toimenpiteensä ylemmällä johtoportaalta. Tehtävätaktiikka on johtamisen joustavuuden ilmentymä, jossa tehtävää suorittava johtoporras määrittää itse suoritustavan annetun tehtävän täyttämiseksi. Tehtävätaktiikan onnistuminen edellyttää suorittavalta johtoportaalta ylemmän johtoportaan toiminta-ajatuksen ja päämäärän ymmärtämistä sekä sisäistämistä. Tehtävien ja niihin liittyvien tavoitteiden määrittämisessä ylemmän johtoportaan tulee tuntea tarkasti suorittavat joukon suorituskyky. Tehtävät ja tavoitteet tulee määrittää sellaisiksi, että ne mahdollista saavuttaa.

Johtamisen joustavuutta esiintyy voimassa olevissa pataljoona- ja taisteluosasto tason ohjesäännöissä ja oppaissa. Ohjesäännöissä korostuu ylemmän johtoportaan toiminta-ajatuksen ja päämäärän ymmärtäminen. Ohjesääntöjen perusteella tehtävätaktiikan mukainen toiminnanvapaus toteutuu pataljoona ja taisteluosasto tason toiminnan suhteessa ylempään johtoportaan. Komentaja yhdessä esikuntansa kanssa suunnittelee tehtävän toteutustavan ja esittelee sen ylemmälle johtoportalle ennen toteuttamista. Esittelyllä pyritään varmistamaan ylemmän johtoportaan toiminta-ajatuksen ja päämäärän täytyminen ennen tehtävän varsinaista toimeenpanoa. Tällä luodaan edellytykset tehtävätaktiikan toteutumiseksi ja mahdollistetaan taistelujen aikana nopea päätöksenteko. Tehtävää suoritettaessa komentaja ei hyväksytä kaikkia ratkaisujaan ylemmällä johtoportaalta vaan raportoi tehtävän etenemistä

ylemmälle johtoportaalle. Tehtävätaktiikan toteutumista tukee myös tehtävän suunnitteluprosessin mukainen aikataulu, jossa alajohtoportaalle tulee jättää riittävä aika tehtävän suunnittelun ja toimintatavan esittämiselle. Pataljoona- ja taisteluosasto tason sisäisessä johtamisessa ohjesäännöissä korostetaan komentajakeskeisyyttä, jossa komentaja ohjaa tarkasti alajohtoportaan tehtäviä ja niiden toteutustapaa. Suunnitteluprosessin mukainen aikataulu mahdollistaa alajohtoportaille tehtäviin liittyvän itsenäisen suunnittelun, mutta ohjesääntöjen perusteella tällä ajalla mahdollistetaan ennen kaikkea riittävä valmistautuminen tehtävään. Maavoiminen uudistettua taistelutapaa käsittelevässä ohjesäännössä on merkittävä muutos koskien alajohtoportaiden toiminnan vapautta. Siinä korostetaan, että alajohtoportaiden on kyettävä toimimaan pitkiäkin aikoja ilman yhteyksiä ylempään johtoportaaseen tehtävän ja taisteluajatuksen mukaisesti.

Harjoitustoiminnassa pataljoonien ja taisteluosastojen esikunnat suunnittelevat omat tehtävänsä ja toiminta-ajatuksensa hyvin vapaasti. Pataljoona- ja taisteluosasto tasolle on harjoituksissa harvoin ylempää johtoporrasta, joka osaltaan selittää suurta toiminnan vapautta tehtäviin ja niiden toteutukseen. Ylempi johtoporras esikuntineen saadaan toteutettua suurimmissa pääsotaharjoituksissa ja esikunta- sekä johtamisharjoituksien tyyppisissä karttatarjoituksissa. Näin ollen suunnitteluprosessin mukaista tehtävän suunnittelua ja toteuttamista tapahtuu verrattain vähän todellisten joukkojen kanssa. Pataljoona- ja taisteluosasto tason sisäisessä johtamisessa toiminnanvapautta esiintyy harjoitustoiminnassa vähän. Harjoituksiin osallistuvilla joukoilla on koulutukselliset vaatimukset, jotka harjoituksissa tulee täyttää. Lisäksi harjoitusten kulku, aikataulu ja koulutustavoitteet edellyttävät alajohtoportailta tietynkaltaista toimintaa. Tämä jättää alajohtoportaiden omalle suunnittelulle hyvin vähän toiminnanvapautta.

Liikesodankäynnin teoriassa painopiste nähdään joukkona, jolla asetettu tavoite saadaan saavutettua. Painopiste voi olla ajallinen tai paikallinen, jossa omat joukot ovat vastustajan joukkoja vahvempia. Vahvuus vastustajan joukkoihin nähden saavutetaan tukemalla painopisteenä nähtyä joukkoa kaikilla mahdollisilla suorituskyvyillä ja resursseilla, joita omilla joukoilla on käytössä. Aselajien yhteistoiminta ja reservin käyttö on merkittävä osa painopisteen muodostamista.

Pataljoona- ja taisteluosasto tason ohjesäännöissä liikesodankäynnin teorian mukaista painopistettä esiintyy neljästä periaatteesta kaikkein vähiten. Suomalaisessa taktiikassa painopiste mielletään joukkojen ja tulenkäytön määrällisenä keskittämisenä aikaan tai paikkaan sitoen. Tämän kaltainen ajattelumalli näkyy selvästi ohjesääntöteksteissä. Painopistejoukon muodostaminen tai sen tukeminen ilmenee yksittäisinä aselajitoimintojen

kuvauksissa. Reservin käyttöä ohjesäännöissä korotetaan käytettäväksi menestyksen jatkamiseen, joka osaltaan tukee liikesodankäynnin teorian mukaista painopisteen muodostamista.

Harjoituksissa toimivia joukkoja on pataljoona- ja taisteluosasto mittakaavassa yleensä vähän. Toimivien joukkojen vähäinen lukumäärä vaikeuttaa määrällisen painopisteen muodostamista harjoituksissa. Käytännön harjoituksissa pyritään kaikki käytössä olevat resurssit kohdentamaan osallistuvien joukkojen toimintaan. Harjoitustoiminnassa toteutuu tästä johtuen liikesodankäynnin teorian mukainen painopisteen muodostaminen. Harjoituksissa on useasti vain yksittäisiä pataljoonan tai taisteluosaston alayksiköitä, joilla koko annettu tehtävä suoritetaan. Tämä ajaa käytännön toiminnan siihen, että painopiste muodostuu liikesodankäynnin teorian mukaisesti. Aselajien yhteistoiminnan kautta saatava tuki kohdentuu samasta syystä yksittäisille yksiköille. Esikunta- ja johtamisharjoituksien tyyppisissä karttahaarjoituksissa painopiste pyritään muodostamaan enemmän ohjesääntöjen esittämällä tavalla. Se mahdollistuu tämän tyyppisissä harjoituksissa kehyksenä pelattavien joukkojen ansioista, jolloin ei tarvitse ottaa huomioon joukon henkilöstön koulutustavoitteita. Reservin käyttö toteutuu harjoituksissa pääsääntöisesti pataljoona tason alajohtoportilla. Pataljoona- ja taisteluosasto tason reservinkäytön harjoittelua rajoittavat tilanteet, joissa harjoituksissa toimivat joukot eivät ole määrävahvuisia. Iskuportaalle ei pystytä usein muodostamaan reserviä taistelevista joukoista.

Liikesodankäynnin teoria ilmenee tutkittujen periaatteiden valossa suomalaisessa pataljoona- ja taisteluosaston tason taktiikassa yksittäisinä toimintoina. Toimenpiteitä esiintyy jokaisella tasolla neljässä tässä työssä käsitellyssä teemassa. Periaatteet yhdistyvät yleisiin taktisiin periaatteisiin, mitä lähemmäksi ilmenevää toimintatapaa mennään. Kokonaisuutena suomalainen pataljoona ja taisteluosasto taktiikka ei ole liikesodankäynnin teorian mukaista, mutta se pitää sisällään osia siitä.

5.2 Luotettavuus- ja virhetarkastelu

Sotaharjoituksissa suoritettavien havainnointien yleisenä ongelmana on, että harjoitustilanteet ovat ennalta sovittuja. Tätä työtä varten suoritetuissa havainnoinneissa esiintyi samaa ongelmaa, eikä vapaasti kehittyviä tilanteita havainnoiduissa sotaharjoituksissa ollut juurikaan. Varsinkin todellisilla joukoilla suoritettavissa harjoituksissa tilanteiden kehittymisen ja näiden pohjalta tehtyjen ratkaisujen ohjaavana tekijänä toimivat kullekin

harjoitukselle asetetut tavoitteet. Toinen merkittävä tekijä, mikä on huomioitava havainnoinneista, on pataljoona- ja taisteluosasto tason harjoitusten puuttuminen määrävahvuisilla kokoonpanoilla. Määrävahvuiset kokoonpanot ovat pataljoona- ja taisteluosastolla käytössä ainoastaan karttajarjoitustyyppisissä sotaharjoituksissa.

Kirjalliset lähteet liikesodankäynnin teoriasta ja siihen liittyvistä periaatteista olivat tutkijan kokemuksen mukaan luotettavia. Teokset eivät sisältäneet ristiriitoja, vaikka periaatteiden painotus vaihteli eri teoreetikkojen välillä. Huomioitavaa on kuitenkin, että tähän työhön valittiin tarkoituksellisesti länsimaisia sotateoreetikkoja ja työ edustaakin länsimaalaista käsitystä liikesodankäynnin teoriasta.

Lähteinä käytetyistä voimassaolevista ohjesäännöistä osa on kohtalaisen vanhoja. Uusimman ja vanhimman ohjesäännön julkaisuväli on 18 vuotta. Vaikka ohjesäännöissä ei esiintynyt varsinaisia ristiriitaisuuksia, uusimmissa ohjesäännöissä periaatteiden painotus muuttui. Maavoimien taistelutavan ja organisaatioiden muuttuessa on todennäköistä, että pataljoona- ja taisteluosasto tason ohjesääntöjä saatetaan uudistaa nopeallakin aikataululla. Ohjesääntöjen uudelleenkirjoittaminen aiheuttaa tiedon vanhentumisen ohjesääntötarkastelun osalta ja saattaa tehdä niistä saaduista tuloksista käyttökelvottomia.

5.3 Jatkotutkimus

Sotateoreetikkojen teksteissä liikesodankäynnin teoriasta viitattiin usein strategiseen ja sitä ylempään johtamistasoon. Tämän johdosta olisi mielenkiintoista tutkia miten liikesodankäynnin teoria ja sen periaatteet näkyvät suomalaisessa sotataidossa yhtymätasolla ja siitä ylöspäin.

Käytännön harjoitustoimintaa tutkittaessa tuli useasti esille koulutustavoitteiden merkitys harjoitusten kululle ja tilanteille. Sotaharjoituksissa on tarkoitus harjoitella joukoilla niiden sodanajan tehtäviä. Olisi mielenkiintoista tarkastella millä tavoin ohjesäännöissä opastetut taktiset periaatteet vaikuttavat varusmieskoulutuksen koulutustavoitteiden suunnitteluun. Tarkastelun näkökulmaksi voisi ajatella, että ohjaako taktiikka koulutustavoitteita, vai koulutustavoitteet taktiikkaa?

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Puolustusvoimien asiakirjat

Puolustusvoimien asiahallintajärjestelmä, Ohje maanpuolustuskorkeakoulussa laadittavista opinnäytetöistä, Helsinki 31.3.2008, asiakirja nro. AE6303.

Puolustusvoimien asiahallintajärjestelmä, Taktiikan laitoksen ohje opinnäytetöistä, Helsinki 4.5.2009, asiakirja nro. AF9764.

Puolustusvoimien asiahallintajärjestelmä, Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoitus 2013, Lappeenranta 11.10.2013, , asiakirja nro. MJ30166.

Puolustusvoimien asiahallintajärjestelmä, Maavoimien mekanisoitu harjoitus 2 18.–29.11.2013 Pohjankankaalla, Hämeenlinna 12.09.2013, asiakirja nro. MJ22894.

1.2 Opinnäytteet

Soini, Sakari, *Liikesodankäynti Julian S. Corbettin kirjoituksissa*, esiapseerikurssi 63:n opinnäytetyö, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2011.

Joutsia, Toni, *Suomalainen merisodan ohjesäännöstö – liikesotaa vai kulutussotaa?*, esiapseerikurssi 63:n opinnäytetyö, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2011.

1.3 Ohjesäännöt

Harjoitusvahvuudet A2, Pääesikunta, Edita Prima Oy, Helsinki, 2004.

Jalkaväen taisteluohjesääntö (JVO), Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus, Gummerrus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 1995.

Jääkäripataljoonan (PSAJON) taktinen ohje, Porin Prikaati, 2006.

Jääkäripataljoonan taisteluosaston ohje (JPTSTOS-O –ALJO), Maavoimien esikunta, 2013.

Mekanisoidun taisteluosaston käsikirja, Maavoimien esikunta, Edita Prima Oy, Helsinki 2009.

Maavoimien taisteluosaston ja pataljoonan suunnittelun ja päätöksenteon perusteet, Maavoimien esikunta, 2012.

1.4 Haastattelut ja kyselyt

Jukka, Kai-Erik, majuri, Panssariprikaati: Taktisten periaatteiden toteutumien sotaharjoituksissa, haastattelu 16.1.2014, materiaali tutkijan hallussa.

Sotatieteiden maisterikurssi 3 sotataidon opiskelijat, Taktisten periaatteiden muutos ohjesäännöissä, kysely 2013, materiaali tutkijan hallussa.

1.5 Havainnoinnit

Maasotakoulun esikunta- ja johtamisharjoitus 2013, Taktisten periaatteiden toteutumien sotaharjoituksissa, havainnointimateriaali tutkijan hallussa.

Maavoimien mekanisoitu harjoitus 2 2013, Taktisten periaatteiden toteutumien sotaharjoituksissa, havainnointimateriaali tutkijan hallussa.

2 JUKAISTUT LÄHTEET

2.1 Opinnäytteet

Mälkki, Juha, *The Quest for Manoeuvre*, diplomityö, yleisesikuntaupseerikurssi 49, Maanpuolustuskorkeakoulu, kesäkuu 2002.

2.2 Kirjallisuus

Rekkedal, Nils Marius, NYKYAIKAINEN SOTATAITO – Sotilaallinen voima muutoksessa, alkuperäisteos Försvarshögskolan, Tukholma 2004, suomalainen versio Maanpuolustuskorkeakoulu, Edita Prima OY, Helsinki 2006

Huttunen, Mika, Monimutkainen taktiikka, Maanpuolustuskorkeakoulu, taktiikanlaitos, julkaisusarja 1, 2010.

Syrjälä, Leena, Ahonen, Sirkka, Syrjäläinen, Eija, Saari, Seppo, Laadullisen tutkimuksen työtapoja, Kirjayhtymä Oy, Helsinki, 1994, Kirjapaino Oy West Point, Rauma, 1996

Aaltola, Juhani, Valli, Raine (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin I, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle, PS-kustannus Oy, Jyväskylä, painettu WS Bookwell Oy, Juva, 2007

Huttunen, Mika, Metteri, Jussi, (toim): Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta, Edita Prima Oy, Helsinki, 2008

Lind, William S, MANEUVER WARFARE HANDBOOK, Westview Special Studies in Military Affairs. Westview Press, USA 1985.

Simpkin, Richard E.: "RACE TO THE SWIFT: THOUGHTS ON TWENTY-FIRST CENTURY WARFARE" B.T. Batsford, October 1985

Leonhard, Robert: "THE ART OF MANEUVER, MANEUVER-WARFARE THEORY AND AIRLAND BATTLE". Ballantine Books New York, USA 1991. Paperback 2010

Van Creveld, Martin "AIR POWER AND MANEUVER WARFARE" University Press of Pacific, 2002 USA

LIITTEET

LIITELUETTELO

Liite 1. Kyselylomake periaatteiden muutoksesta ohjesäännöissä.

Liite 2. Haastattelun ja havainnoinnin runko.

Liite 1. Kyselylomake periaatteiden muutoksesta ohjesäännöissä

Ryhmä numero _____

Miten seuraavat yleiset taktiset periaatteet esiintyvät/painottuvat eri aikakausien ohjesäännöissä ja teksteissä?

Järjestä periaatteet jokaisen **materiaalin perusteella** keskinäiseen järjestykseen, 1-6, jossa 6 painottuu eniten ja 1 vähiten. Käytä kutakin numeroa vain kerran. Jos joitain periaatteita ei mielestäsi esiinny, anna niille arvo 1.

Kirjoita vertailuaineiston kohdalle mikä ohjesääntö oli kyseessä.

VERTAILUAINIESTO _____	UUDISTETUNTAISTELUTAVAN OHJEISTUS	SOTILASAIKAKAUSILEHDEN ARTIKKELIT
Aktiivisuus	Aktiivisuus	Aktiivisuus
Yllätys	Yllätys	Yllätys
Olosuhteiden hyväksikäyttö	Olosuhteiden hyväksikäyttö	Olosuhteiden hyväksikäyttö
Voimien vaikutuksen keskittäminen	Voimien vaikutuksen keskittäminen	Voimien vaikutuksen keskittäminen
Voimien taloudellinen käyttö	Voimien taloudellinen käyttö	Voimien taloudellinen käyttö
Toiminnan vapaus	Toiminnan vapaus	Toiminnan vapaus

Liite 2. Haastattelun ja havainnoinnin runko

- 1.** Onko harjoituksissa ylemmältä johtoportaalta saadut tehtävät sellaisia, jotka pataljoona sai toteuttaa parhaaksi katsomallaan tavalla?
- 2.** Tarkastellaanko tai esitelläänkö harjoituksissa tehtävän toteuttamistapaa ylemmälle johtoportaalte ennen sen toimeenpanoa? Jos välitarkastelua ei suoritettu, mikä tähän oli syynä?
- 3.** Saavatko harjoituksissa pataljoonan omat alayksiköt toteuttaa saamansa tehtävät parhaaksi katsomallaan tavalla? Vai haetaanko todellisen joukon ollessa kyseessä jotakin tiettyä koulutuksellista suoritetta?
- 4.** Tarkastellaanko alaisen tehtävän toteuttamissuunnitelmaa ennen sen toimeenpanoa?
- 5.** Ovatko pataljoonan suorittamat taisteluliikkeet ennalta harjoiteltuja perustaistelumenetelmiä vai tilanteen sanelemia sovellettuja ratkaisuja?
- 6.** Minkälainen on harjoituksissa pataljoonan tehtävän suunnittelun aikataulu? Pystytäänkö alaiselle antamaan 2/3 osaa käytössä olevasta ajasta? Pystyykö ylempi johtoporras antamaan pataljoonalle 2/3 ajasta? Onko suunnitteluun ja toimeenpanoon käytettävä aika realistinen?
- 7.** Miten painopiste muodostetaan pataljoona tasalla harjoituksissa? Muodostuiko se ajallisesti, paikallisesti, tulenkäytöllisesti vai jotenkin muuten?
- 8.** Muodostetaanko harjoituksissa pataljoonalle reserviä? Jos muodostetaan, mihin sitä käytetään?
- 9.** Miten pataljoonan saamat tehtävät suhteutuvat viholliseen? Suunnataanko pataljoonaa vastustajan päävoimia vastaan vai sivustaan?